

HULEBEBOERE MED TV OG GASKOMFUR

Se artiklen inde i bladet om den spanske by Guadix, hvor lejlighederne, ofte store og velindrettede, er hugget ind i klipperne som huler.

Samvirke og Samvirke
Kommentar til artiklen

Barnets fire aldre

På grundlag af sit kendskab til de fleste psykologers opfattelse af de almindelige træk, der gælder i børns liv, opdeler den franske børne-psykolog Maud Maroni i denne sammenfatning udviklingen fra barnets fødsel til tolv-femtenårsalderen i fire trin.

De fleste forskere af børneproblemer synes at være enige i at opdele barnets udvikling fra fødslen til puberteten i disse trin:

✱ **Første trin** går fra fødslen til to-årsalderen. Barnet har næsten kun forbindelse med sin mor, som også er den eneste, der påvirker barnets sind.

✱ **Andet trin:** Mellem to og seks år kommer faderen ind i barnets tilværelse.

✱ **Tredje trin:** Mellem seks og tolv år opdager barnet samfundet.

✱ **Fjerde trin:** Fra 12-15 år (drenge) eller 11-14 år (piger) falder alderen sammen med puberteten. Barnet opdager sig selv.

Moderen opdages

DET TAGER normalt et spædbarn otte måneder at opdage sin mor. Før tremåneders alderen lever barnet i en verden, hvor intet trænger ind, end ikke moderens ansigt. Barnet har ikke behov for sin mor, kun for én, som varmer og elsker det.

Det første smil fremkommer mellem otte og tolv uger og viser, at nu kan barnet skelne et menneskeansigt, men ikke det ene menneske fra det andet. Derfor er denne alder den rigtige for adoption.

Så begynder barnet langsomt at skelne mellem de ansigter, der bøjer sig ned over vuggen eller barnevognen. Omkring ottemåneders alderen kender det moderen. Overgangen til dette udviklingsrin er let at fastslå. Indtil da har barnet været en

baby, der smilede til alle, som bøjede sig ned. Men med ét begynder barnet at græde, hvis andre end moderen tager det.

Fra barnets første måneder er den følelsesmæssige forbindelse med moderen (eller moder-erstatningen) bestemt til at spille en vigtig rolle i barnets psykologiske udvikling. Der henvises ofte til, at alvorligere tilfælde af manglende sindsrigevægt senere hen (som kræver hospitalsbehandling) har sin årsag i utilfredsstillende forbindelse mellem mor og barn i dets første to leveår.

En mor, som mader og klæder og passer barnet i en ophidselsestilstand, der er fremkommet på grund af hendes ønske om at vise særlig omhu, er lige så farlig for et lille barn, som den mor, der ubevidst skubber barnet fra sig.

Fra andet år kan moderen til en vis grad være årsag til usikkerhed hos barnet. Moderen begynder nemlig at sige *nej*. Det er en nødvendig bremse på barnets hidtil vilkårlige frihed, og bremsningen gør ingen skade, når den foregår i et klima af kærlighed og sikkerhed.

Faderen opdages

INDTIL barnet er to år spiller faderen kun en underordnet rolle i barnets liv. Han er i det højeste i stand til at påvirke det gennem sin indflydelse på moderens sind og adfærd.

Men så kommer faderen som det nye element ind i barnets liv og må blive uadskillelig fra dets tilværelse, hvis barnet skal udvikle sig til et selvstændigt væsen. I den lykkeligt formede trekant bliver faderen den, der for eksempel fører barnet ud i den omgivende verden og lidt efter lidt løsriver det fra moderens forklædebånd.

Omkring femårsalderen opstår inden for

denne trekants rammer en form for krise hos barnet. Psykologisk vil den lille dreng nemlig ønske at blive moderens ægtemand, og pigen ønske at blive faderens kone. Krisen bortvejres, når det går op for barnet, at tanken er urealisabel. Derefter søger barnet at identificere sig med den af forældreparret, som er af samme køn, for på denne måde at blive i stand til at være som sit forbillede.

Det er netop i denne alder, at barnet bliver sit køn bevidst og begynder at stille spørgsmål. Forældrene kan i særdeleshed i denne periode fortælle, hvordan de små børn kommer til verden.

Barnet begynder også at sige *nej* og *jeg*. En trods kommer tydeligt frem, når en anden person siger *nej* til barnet. Måske er det begge forældre, som siger *nej*, men faderens *nej* gør det stærkeste indtryk, da han af barnet opfattes som en almægtig og altafgørende gud.

Indtil seks år lever barnet i sin egen fortryllede verden. Det tillægger andre personer og genstande følelser, tanker og fornemmelser. Forældrene må ikke misforstå udslagene i denne fantasialder. Barnet kan lige ud af nu'et digte en historie som forklaring på en eller anden hændelse. Forældrene handler forkert, hvis de tror, at barnet koldsindigt fortæller en lodret løgn. Barnet kan simpelt hen ikke skelne sin egen fantasiverden og den virkelige verden.

Samfundet opdages

OMKRING seks år nærmer barnet sig skolealderen. Arbejde begynder at træde i stedet for de hidtidige lege. Barnet får sans for koncentration og proportioner, det begynder at iagttage kendsgerninger og forbindelsen mellem ting eller begivenheder. Bar-

net uddrager slutninger af sine iagttagelser. Det er også i denne periode, barnets moralske samvittighed vågner. Den tilpasning til samfundet, som sker i denne forbindelse, afhænger af den måde, hvorpå forældrene selv har tilpasset sig.

Flere opdragere mener, at mindreværds-komplekser kan være grundlagt i perioden mellem seks og tolv år. Barnet opdager nemlig, at det er lille i forhold til de om-givende voksne og frygter deres domme. Hvis forældre eller lærere handler vold-somt mod barnet, fordi det går dårligt i skolen, kan voldsomheden blokere barnets videre udvikling som selvstændigt væsen. Efter disse teorier er barnet omkring niårs-alderen mest sårbart for et mindreværds-kompleks.

Selvet opdages

PUBERTETEN kan deles i to trin: før-puber-teten og selve puberteten. Første trin kom-mer for pigernes vedkommende omkring elleveårsalderen, for drengenes vedkom-mende et år senere. Det er den alder, hvor barnets seksuelle impulser er lavest, mens barnets åndelige nysgerrighed er meget stor. Derfor er før-puberteten den ideelle alder, i hvilken oplysning om seksualliv kan gives, sagligt og objektivt.

Men før-puberteten er også en oprørs-alder. Barnet frigør sig fra det forbillede, forældrene hidtil har været og giver for-rang for en helt, fundet for eksempel i litte-raturens, i sportens eller i pop'ens verden.

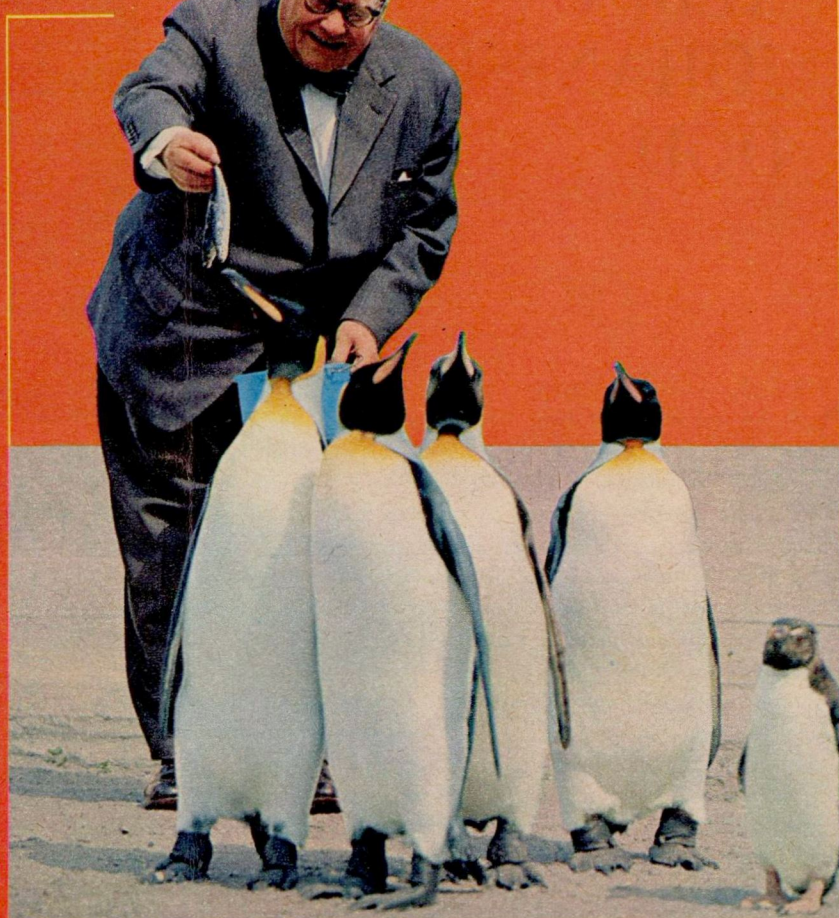
Samtidig trækker barnet sig ind i sig selv. Fra seks år og op til ti har barnet bevæget sig fra individuel leg til gruppeleg, fra at have få venner til at være medlem af en gruppe. Omkring tolv år begrænses venne-kredsen. Barnet kommer i hjertevenne-perioden og finder et andet barn, til hvem det betror sig langt mere end til forældrene. Omslaget ser forældrene lettest, når der i tolvårsalderen skal indbydes til fødselsdage. Indtil da har der ikke kunnet været gæster nok, men med ét begrænses gæsteantallet, måske til bare en eller to.

Så kommer barnet ind i puberteten, som blandt andet viser sig i form af selvoptaget-hed. Puberteten er alderen med følelser, der ikke kan finde udtryk, og med en indre ophidselse, som drenge søger at skjule un-der en maske af ubevægelighed. Barnet fø-ler sig let misforstået og opvejer sine usik-kerhedsfølelser med reaktioner, der i visse tilfælde kan grænse til småtræk af storhedsvanvid.

Dette trin i pubertetens udvikling falder sammen med, at den seksuelle impuls våg-ner. Når barnet med held kommer gennem de sjælelige kriser, som opstår under puber-teten, samler dominerende seksuelle træk langsomt styrke, barnet er derefter rede til at blive

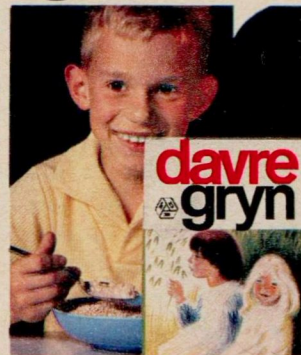
Voksen

*Brugsen
gør det nemt
og billigt
for Dem*

Mød dr. Lieberkind og Davre-dyrene...

- bag på Davre-pak-kerne og begynd at samle på den nye, spændende serie med Davre-dyr fra hele verden. - Den flotte samlebog koster kun 1 krone i Brugsen!

Ja, alle kan li' de dejlige nødderistede Davre-gryn, som gi'r dagen en sund start og børnene masser af nye festlige Davre-dyr!

Davre Gryn
fra Vejle Dampmølle ...
en af forbrugernes
egne fabrikker!

BRUGSEN

ALBIN JOHANSSONS DØD

SELV OM det ikke kom uventet for os, som stod ham nær, rammer alligevel budskabet om Albin Johanssons død hårdt. Vi standser op og ser tilbage på et liv og en indsats, der uden sammenligning er større end nogen anden skikkelser indenfor Nordens andelsbevægelse i dette århundrede.

Albins første epokegørende gerning udøvede han, da han i 1915 – kun 30 år gammel – stiftede Konsum Stockholm ved sammenlægning af et par af de yderst svage foreninger, der dengang fandtes i den svenske hovedstad.

Han havde mange og stærke modstandere. Den daværende formand for den svenske fællesforening, Kooperativa Förbundet, var en af dem „Du skal ikke tro, det lykkes for dig. Alle storbyer er dømt til at være kooperative ørkenområder“. Albin sejrede. Konsum Stockholm blev med tiden Nordens, ja hele Vesteuropas største brugsforening.

Albin kastede sig umiddelbart herefter over den opgave at gennemrationalisere Kooperativa Förbundet så vel organisatorisk som forretningsmæssigt.

Den gamle formand kom med den klassiske replik „I unge er ved at ødelægge alt, hvad vi ældre har bygget op“. Albin sejrede igen. Den gamle formand måtte gå – det var aldrig Albins skik at besejrede modstandere beholdt positioner,

hvorfra de kunne fortsætte deres opposition – og KF, der dengang var væsentligt svagere end FDB, udviklede sig under Albins ledelse til et kæmpeforetagende, det største i Norden og langt større og mægtigere end nogen anden nordisk fællesforening.

For én gangs skyld er de i nekrologer så ofte misbrugte superlativer her på deres plads. Albin var et forretningsmæssigt og organisatorisk geni. Han grundlagde i Sverige vel mere end et halvt hundrede industri-virksomheder, der helt overvejende blev gennemført med stor succes, og som også i dag har den største betydning for svensk brugsforeningsbevægelses store indtjeningssevne. Albin, der selv var begyndt som lærling og senere kommis i en lille stockholmsk brugsforeningsbutik, udviklede en forståelse for og en indføling med moderne industrielt stordrift, som næppe er overgået af nogen samtidig. Men dette var endda kun én side af denne mands egenskaber og resultater. Albin skrev som ganske ung den første lærebog i bogføring, der blev anvendt i svensk brugsforeningsbevægelse. Han skrev gennem årene mange artikler om økonomiske, organisatoriske og samfundsmæssige problemer. De er alle skrevet i et enkelt og klart sprog, der lader hans standpunkt til og ofte hans begejstring for den

sag, han fægter for, komme tydeligt til sin ret. For denne skribentvirksomhed blev han udnævnt til Æresdoktor i National-økonomi ved Stockholms Handelshögskola.

Albin var tillige en teknisk begavelse. Han udtog en lang række patenter på egne opfindelser og var en tid formand for den svenske Opfinderforening. Også kultur og kunst fik Albin, så mærkeligt det end kan lyde, tid og kræfter til at beskæftige sig med, og var en tid formand for Stockholms Opera.

Indenfor sit rige organisatoriske virke var Albin oprigtigt engageret i demokratiets problemer. Han tog ofte til orde for en effektiv medlemsindflydelse og for større styrke hos de valgte lægmænd i modsætning til de heltidsansatte ledere. Det danske system på dette område var han en tilhænger af. Der blev dog hvisket i krogene, at Albins kærlighed til demokratiet var mere teori end praksis, og at hans egen form for lederskab mere lignede en enevoldsherskers. Sandt er det vel også, at Albins personlighed var så overmægtig, at det ikke altid var let for hans medarbejdere i den daglige ledelse at komme på jævnbyrdig talefod endside vinde ørenlyd for kritik. Selv om der næppe var mange mennesker, hvis dom han tillagde stor vægt for sine beslutninger,

tror jeg dog på, at Albin inderst inde var ydmyg overfor de kæmpeopgaver, han var betroet, og overfor de store befolkningsklasser i den bevægelse, han tjente. Personlig økonomisk fordel søgte han aldrig.

Albin var ikke meget interesseret i politik. Jeg ved ikke engang, om han var medlem af noget parti, eller hvor han i de senere år lagde sin stemme. Han talte aldrig derom. Men ét politisk problem optog ham gennem hele livet, det var *Nordens Enhed*.

For to måneder siden fejrede vi Nordisk Andelsforbunds 50 års jubilæum. Hvad der blev sagt og skrevet ved denne lejlighed står i frisk minde og skal ikke gentages her. Fremhæves skal det derimod, at i det nordiske samarbejde kendte vi intet til selvherskeren. En uselvsk indstilling og velafvejede diplomati var her indsatsen. Albin var i 1918 – 32 år gammel – den drivende kraft ved Nordisk Andelsforbunds oprettelse. Alligevel blev det i København, NAF's hovedsæde blev lagt. Broberg blev formand og Frederik Nielsen direktør og daglig leder. Realpolitiske grunde kan dengang have talt herfor, men senere, da KF kom til at betyde lige så meget for NAF, som alle de øvrige nordiske fællesforeninger tilsammen, og Albin selv

EN REVOLUTION I FORSYNINGS- SYSTEMET

Det er en total revolution i forsyningen af brugsforeningerne, som nu indledes – foreløbig i visse dele af landet – når der om kort tid etableres natleverancer til brugsforeningerne. Der vil fremtidig stå nye forsyninger af varer klar i foreningerne ved arbejdsdagens *begyndelse*. Brugsforeningerne får dermed en ny, men en ganske naturlig arbejdsrytme. Forbrugerne vil se butikken fyldt op lige fra formiddagen.

Modsætningen er det hidtil anvendte system, hvorefter varerne kommer i dagtimerne. Af ganske indlysende grunde må nogle brugsforeninger være de sidste i rækken, og de får ofte først varer henad eftermiddagen. Værre var det dog i „gamle dage“, da fragtmænd ofte først kom med varerne anden- eller tredje dag efter, at de var udgået fra FDB.

Begyndelsen til denne omlægning i forsynings-systemet sker nu. Det gælder i første omgang brugsforeninger på Sjælland og Lolland-Falster. Når systemet er indarbejdet i dette store område, udvides det succesivt til at gælde resten af landet.

En af de største arbejdsmæssige fordele i natudkørslen ligger lige for. Chaufførerne kan næsten regne med at have vejene for sig selv, idet kørslen vil foregå uden for den tætte trafik på hovedvejene i dagtimerne.

For at chaufførerne kan komme af med va-

rerne, så de henstår i sikkerhed til arbejdsdagen begynder i brugsen, har man ved alle brugsforeninger, der omfattes af natudkørslen, indrettet sikrede rum, såkaldte natbokse. Herfra kan varerne, stående på rullepaller, trilles lige ind i butiklokalet.

Natudkørslen betyder også, at brugsforeningernes varekvalitet får gavn af, at de fremtidig undgår at skulle transporteres i dagtimer og i solvarme.

Kvaliteten af de meget sensible dybfrostvarer sikres med isolerede kasser med frostelementer. Disse kasser kan sammenlignes med de „termotasker“, man bruger til søndagsfrokosten i det grønne. I dette tilfælde naturligvis store, velisolerede kasser.

Frostelementet, der ligger øverst i kassen, sikrer kuldegrader, så „den kolde kæde“ fra FDBs centrallager til brugsens frostdisk er aldeles ubrudt.

Fra centralafdelingen i Vordingborg vil næsten alle områdets brugsforeninger blive dækket med natudkørsel. Undtagelserne er bl. a. brugsforeningerne på små øer.

Fra Albertslund vil omkring 40 pct. af varerne blive kørt ud til brugsforeninger i nattimerne. Her gælder det først og fremmest landbrugsforeninger. I Stor-københavn er der store problemer at overvinde, før systemet kan tages i brug.

ANVA-fonden til støtte for det gamle personale i National-Scala.

DET kunne ikke være anderledes, end at en mand som Albin til tider måtte føle tindens ensomhed omkring sig. Alligevel kunne han slutte sig uforbeholdent og trofast også til langt yngre. Dette gjaldt således en ung direktør i FDB, der for 22 år siden kom ind i bevægelsen udefra, og som i meget må have forekommet Albin fremmed. Det blev til et venskab, der førte os sammen over mange slagmarker i den internationale kooperation, og som uden revner holdt i medgang og gennem personlig modgang. Samarbejdet og samværet med Albin blev også for mig en lang række storslåede oplevelser. Dybt inspirerende og berigende. Men ikke altid let. At et møde blev afholdt det sted i verden og det tidspunkt, der var aftalt, kunne man først være sikker på bagefter. Heller ikke kunne man vide, om mødet kom til at dreje sig om det forberedte emne, hvis et andet i mellemtiden forekom Albin vigtigere. Hans vitalitet var enorm og eksplosiv. Midt under et møde kunne en beslutning fattes om en øjeblikkelig rejse til en anden verdensdel, og hans skuffelse, hvis man ikke straks kunne bryde alle forpligtelser for at følge ham, kunne virke beskæmmende.

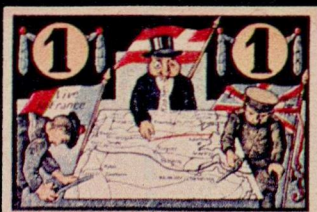
I beundringen for Albin blev man dog ikke fristet til en slaviske efterligning af hans fremgangsmåder. Det var uden videre klart, at de metoder, der var succesfulde for en Albin Johansson, let kunne give bagslag for andre.

Ved Albin Johanssons død vil der overalt i verden blive skrevet om ham med den dybeste beundring og respekt. Det gør vi også i Danmark – og så tilføjer vi i stilfærdighed: Vi holdt oprigtigt af ham!

Ebbe Groes.

blev formand, foretog han sig intet for at ændre tingenes tilstand. Tværtimod voksede der et varmt venskab op mellem Albin og Frederik Nielsen, et forhold som ingen eller intet kunne drive en kile ind i. Vi har Frederik Nielsens ord herfor: „Arbejdsmæssig set skylder jeg Albin Johansson mere, end jeg skylder noget andet menneske – og jeg står i taknemmelighedsgæld til mange. Gennem samværet og samarbejdet med ham fik jeg mod og lyst til at gå i gang med arbejder, som jeg ellers ville have ment lå over mine kræfter.“ Gennem hele Albins gerning i Nordisk Andelsforbund gik som en rød tråd, at han aldrig arbejdede for énsidig fordel eller for national prestige. Hellere gav han afkald på KF's øjeblikkelige interesser, end han satte noget på spil for det nordiske samarbejde. Det er Albins ånd, vi den dag i dag søger at arbejde videre på.

Også udenfor NAF viste Albin sin kærlighed til Danmark. Der er foruden talløse rejser hertil mange vidnesbyrd herom, men to får være nok. Da besættelsen af Danmark blev bragt til ophør, var Albin – tro mod sit motto: „Man ta'r sig altid fram på något sätt“ en af de første, der slap ind i landet. Pludselig en søndag stod han i Frederik Nielsens hjem og tilbød en eller flere millioner som blanco kredit fra KF til FDB for at fremskynde opfyldningen af vore tomme lagre. Da National-Scala kom til salg, og FDBs bestyrelse veg tilbage for den for os dengang usædvanlige disposition at købe en sådan ejendom i Københavns centrum til brug for ANVA, var det Albin, der kom herover og i sin egenskab af formand for NAF gennemførte købet. Senere solgte han igen ejendommen til den danske bevægelse og ovenikøbet på en sådan måde, at der blev plads for oprettelse af

Et udvalg af sønderjyske nødpengesedler fra samlingen i Sønderborg.

I rækken til venstre ses øverst en 2 marks-seddel fra Gram. Illustrationen er udtryk for den aggressive dansk-sindede propagandas kritik af den mådeholdne danske regering under statsminister Zahle. Man ser kong Christian X, der holder på Zahle, mens dronningen (mor Danmark) modtager zone 1 og 2, d.v.s. Nord- og Mellemslesvig. Ved afstemningen stemte dog kun zone 1 for Danmark.

Derunder den falske Varnæs-seddel (se artiklen) og nederst en seddel fra Møgeltonder med indskriften: Ørn nu må du fly, dansk vi bli'r påny.

2. række: Øverst en seddel fra Sønderborg.

Derunder en seddel fra V. Sottrup med et motiv fra krigen 1848-50. Det bygger på en af legenderne om hjulmanden „Gal Joller“. Han jager her nogle forfølgere bort med stenkast fra skorstenspiiben.

Derunder endnu en Zahle-karikatur (fra Gram).

Nederst Urnehovedsedlen fra Uge sogn ved Tinglev.

3. række: Øverst bagsiden af Dybbølsedlen, som blev forbudt af tyskerne med den begrundelse, at det var en fremdateret check. Der stod, at den kunne indløses med 50 øre efter genforeningen.

Derunder: Knivsbjerg-sedlen – en af de falske (se artiklen).

Nederst den mest berømte seddel fra den tyske tid: Haderslev banks 50 penning-seddel, som blev brændt på bålet i Slesvig på den tyske hærs foranledning.

4. række: To sedler fra henholdsvis Åbenrå og Haderslev – begge reelle, kommunale sedler til afbødning af manglen på skille mønt.

Venstre række: Øverst 1 mark-seddel fra Rødekro (med billede af radiostationen på bagsiden). Derefter sedler fra henholdsvis Knivsbjerg (falsk), Broager og Åbenrå.

2. række fra oven: 1. seddel fra Sønderborg by. 2. bagsiden af Sottrup-sedlen med krigsskibet Rolf Krake i Alsund. 3. Endnu en seddel fra Sønderborg. 4. seddel fra Haderslev.

Nederst til højre forsiden af den forbudte Dybbøl-seddel, hvis bagside ses på planchen ovenfor.

PENGESEDLER som husflid

Der er over et år til 50 årsdagen for Sønderjyllands genforening med Danmark, men forberedelserne er allerede så småt i gang. Bl. a. har de sønderjyske numismatikere sat sig for, at de til jubilæumsåret vil skabe et overblik over det sælsomme kapitel i pengevæsenets historie, som hedder de syd- og nordslesviske nødpenge. I artiklen her fortæller Kaj Olsen om nogle af de foreløbige resultater af dette forskningsarbejde, som har afsløret, at mange af disse „penge“ var den rene svin-del. Nogle af dem angiver f. eks. at være udstedt af kommuner, som slet ikke eksisterede.

DER ligger for 1185.602.590.715,33 mark pengesedler på loftet over Sønderborg slots museum, – altså godt 1185 milliarder – men det er nok kun en brøkdel af de nødpenge, der blev udgivet i tiåret fra 1913 til 1923 i Sønderjylland syd og nord for den nuværende landegrænse mellem Danmark og Tyskland. Nødpengetrykningen kulminerede omkring det tidspunkt, den grønne grænse blev bestemt, genforeningsåret, som har 50 års jubilæum i 1970.

Nødpengesedlerne fra tyvernes inflation i Tyskland er dem, der er bedst kendt og længst husket, men set under flere synsvinkler var de nødpenge, der udstedtes nogle år før, langt mere interessante. Numismatisk forening for Sønderjylland, der tæller en lille halv snes nødpengesamlere, har derfor set det som sin opgave op til 50 års jubilæet for genforeningen at kortlægge den syd- og nordslesviske pengeseddelindustri. Der er samlet et hav af forskellige sedler, og for mange af sedlernes vedkommende kender man baggrunden, mens andre stadig rummer mysterier.

ALLEREDE året før den første verdenskrig var Prøjsens behov for ædlere metaller så stort, at man f. eks. i Østprøjsen trak alle mønter ud af omløb og erstattede dem med sedler. De østprøjsiske nødpengesedler var små, officielt udseende papirlapper uden kruseduller.

Det var også denne type, som blev anvendt, da Haderslev bank i 1917 udgav sin første nødpengeseddel med et pålydende af 50 penning. Uheldigvis blev sedlen udformet med tysk tekst, hvilket medførte en klage fra fortrykningsorganet „Schleswigsche Grenzpost“ over de landsfarlige danske nødpenge.

9. armékorps generalkommando i Altona bestemte, at bankens nødpengesedler i den offentlige sikkerheds interesse skulle inddrages senest 15. juli 1917 og tilintetgøres ved at blive kastet på et offentligt bål foran regeringsbygningen i Slesvig by. Samtidig rejstes tiltale mod de to direktører for Haderslev

Bank, Hübbe og Bonde. Men de frikendtes ved retten, fordi de kunne bevise, at der ikke var tale om egentlige pengesedler, men om checks.

Nogle af de bevarede pengesedler har ganske åbenbart dækket et reelt behov for omsætningsmidler. Man ser tydeligt, at de ofte har været foldet og har gået gennem mange hænder. Det gælder sedlerne fra Haderslev Bank såvel som Haderslev magistrats sedler fra 1918 og 1919, Åbenrå bys sedler fra 1920, Sønderborg kommunale pengesedler fra 1917 og 1919, Broager kommunes fra 1917 og 1918, Logumklosters fra 1920 og Tønder bykommunes fra 1920. Med hensyn til udsmykningen er tønderseidlerne de mest maleriske. De var kulørte og viste byens attraktion Kagmanden af træ, en af de sidste i Europa og den sidste i Danmark.

TØNDERSEIDLEN var en af de første kunstnerisk prægede sedler. Den var med til at sætte kolorit på de samlinger af nødpengesedler, som mange byggede op. Denne samlers interesse fristede både privatpersoner og kommuner til let fortjeneste ved at fremstille pengesedler, som ikke kunne omveksles.

Der var f. eks. Urnehovedsedlen fra Uge sogn ved Tinglev. Den stedlige præst, pastor Schumacher foreslog kommuneforstander H. Jørgensen, at han ville lade bekoste fremstillingen af 20.000 50 penning-sedler i kommunens navn, give kommunen halvdelen og selv sælge den anden halvdel. Den handel gik i orden, og et lille selskab af præsten, kommuneforstanderen og endnu en mand drog pr. jumbæ ad Flensborg til for at få tegneren Holtz til at illustrere sedlen med en gengivelse af sagnet om mølleren fra Haystrup, der måtte flygte fra Urnehoved landsting i 1520. Man fik ikke læst korrektur, hvorfor sedlen fejlagtigt kom til at bære årstallet 1220.

Der blev fremstillet tilsvarende pengesedler i mindst 30-35 kommuner i Nordslesvig. Man finder desuden sedler, som angiver at være fra Gånsager kommune, Knivsbjerg flækkekommune og Varnæs kommune – men de var alle falske.

Den 17-årige student Willy Steinberg i Hamborg var blandt dem, der anede store fortjenstmuligheder i fremstillingen af pengesedler ikke blot til samlere, men også til folk, der manglede skillemønt. Derfor gik han til en bogtrykker og lod fremstille (antagelig) 2000 halvmarksedler dateret: Gånsager 1. februar 1917 og 30. oktober 1917. De så forfærdelig ægte ud, men manglede det kommunale endosseringsstempel på bagsiden.

Mærkværdigvis var det samlere, der anmeldte sedlen til myndighederne. De fandt frem til studenten, som efter et halvt års varetægtsfængsel gik til bekendelse. På hans logi fandt politiet 2000 sedler, der blev anbragt i Bundesbank Frankfurt, som ikke engang nu vil slippe en ægte seddel men kun et lystryk af den til danske samlere.

VARNÆSSEIDLEN er egentlig ikke underskrevet, men påtegnet med typografisk skrift: Andersen, kommuneforstander. Varnæs kommune har imidlertid aldrig haft en kommuneforstander af det navn. De motiver, der er anvendt på for- og bagside af sedlen er tyv-

stjålet fra en tilsvarende seddel fra Stenfelt i Angel. Begge sedler har årstal, men ingen af dem er ægte. Samlere mener, at det er den næsten berygtede bogtrykker Appel i Sdr. Brarup (Sydslesvig), som er mester for falskneriet, der så vidt vides ikke blev opdaget, mens han var i live.

Der er ikke nogen tvivl om, at han er mester for sedlen fra Knivsbjerg flækkekommune, en kommune, der aldrig har eksisteret, hvorfor sedlen ikke som indskriften hævdede, kunne veksles til rigtige penge. For at gøre forvirringen større, skal det siges, at årstallet heller ikke passer. Han brugte i øvrigt den fremgangsmåde, at han fremstillede sedler med egnsærpræg fra en del af sit domæne og solgte sedlerne i den anden ende af området, hvor almindelig uligheden tilslørede den rette sammenhæng.

Man ved, at mange andre med tegnebogen i orden virkelig har spundet guld på fremstillingen af nødpenge, men der var dog ikke gevinst i alle tilfælde. En mand i Gram overtalte således bystyret til at lægge navn til to sedler i 1923. Der blev trykt 100.000 1 mark-sedler og 200.000 2-mark-sedler, men salget gik dårligt, og finansieren fik et betydeligt tab.

Op til afstemningsdagene – 10. februar i Nordslesvig og 14. marts i Sydslesvig – blev der drevet en meget skarp propaganda i såvel den tyske som den danske lejr. Der blev fremstillet „psykologiske“ billedserier på 3, 4, 5 eller 6 pengesedler – nummereret på en måde, så man ikke skulle tage fejl. I nogle egne udstyredes de med hadske slagsætninger, mens man i mange andre egne ikke var vant til de store nationale kontraster og her valgte en neutral udformning.

MANGE sedler, udsmykket med sirligt tegnede eksteriører fra datidens kendte byer, gadepartier og bygninger, har også betydning for beskrivelsen af landsdelen for 50 år siden. En morsom seddel fra Rødekro i 1920 viser den militære telegrafstation, som blev demonteret i 1923 og kørt væk. Antennetårnene blev genopstillet ved København, da man opførte landets første radiostation, og Rødekro har nu kun et minde om radiostationen i Funkevej (Funk er tysk for radio).

Mere særpræget end den officielle og den halvofficielle nødpengefremstilling var den aftale, de tre Tinglev-bagere traf i genforeningsåret. Sagen var, at også de, grebne som de var af den sønderjyske lidenskab: „skat“-spillet – manglede småpenge til at betale beten med. Bagermester Knack skulle derfor have 10-ører, bagermester Møller 25-ører og bagermester Jensen skulle tage sig af 50-ørerne. Snart viste det sig bekvemt at bruge pengestykkerne – af pap – også i forretningerne. Men til sidst gik de af mode, og de tre troede, at alle papmønterne nu var forsvundet, da byens præst en dag dukkede op med en håndfuld for at veksle – han havde fundet dem i kirkebøssen.

Den ejendommeligste seddel – som man ikke har nogen forklaring på – er udstedt af „Fagforeningen Vejebak“. Der har en påtrykt værdi af 25 øre, er trykt på tysk og på dens bagside kan man se, at det er brugt papir, der er anvendt. Papiret er halvdelen af en af de stemmesedler, der brugtes ved afstemningen for genforeningen.

Kjoler af plastic lige på trapperne

Dansk opfinder venter at skabe revolution i tekstilverdenen med plastic stoffer, der er billige som papir, men virker som tekstilstoffer og kan anvendes til beklædning, lommestørklæder, gulvtæpper, håndklæder, møbelstoffer og meget andet.

Så gik Ole-Bendt Rasmussen i gang med at konstruere de maskiner, der skulle til ved stræk- og sprøjteeksperimenterne. Han installerede sig i et værksted i Lille Værlose og dag for dag famlede han sig frem.

Efter sin eksamen som kemisk civilingeniør havde han taget et job. Det opgav han for helt at hellige sig sine eksperimenter. Uden faste indtægter, men med en tro på sine ideer, en fantastisk portion tålmodighed og stædighed ledte han sig frem. Det gik langsomt. Til gengæld voksede hans gæld hurtigt, så meget at en anden forlængst ville være indlagt med nervesammenbrud.

Ole-Bendt Rasmussen tog sig ikke gælden let, men han troede på sin sag. Han kunne ikke gøre andet end at arbejde videre og så holde sit eget forbrug nede. Han levede utrolig sparsomt, havde ingen familie, cyklede til og fra arbejdet. Der skal faktisk megen kørsel til, før det kan betale sig at have en bil. Han flottede sig, når han drak en æblemost. Han tillod sig aldrig at holde ferie og arbejdede ofte 40 timer i træk.

Milliongæld og æblemost

En dag blev sliddet og troen belønnet.

Et amerikansk oliefirma havde hørt

OPFINDERE er sjældne. I hvert fald opfindere, der så at sige begynder for sig selv, i deres kælder eller i cykelskuret. Der findes måske i Danmark kun nogle få stykker. Og de arbejder i anonymitet. Det gør opfinderen Ole-Bendt Rasmussen ikke mere, men han har gjort det i mange år, indtil sensationen indtraf og et amerikansk oliefirma lagde 2 millioner danske kroner på hans bord.

12-13 års daglige eksperimenter

Det begyndte som en leg. En dag i 1954 sad Ole-Bendt Rasmussen med et stykke plastic-folie. Han halede i det. Strakte det og opdagede de lange fibre i plastic'en. De lange molekylærækker, som næsten kunne hales ud til det utroligste. Denne strække-leg blev indledningen til et livs-afsnit for Ole-Bendt Rasmussen. Og det er begyndelsen til en ny epoke, der vil revolutionere tekstil- og papirindustrien plus beslægtede industrier. Ole-Bendt Rasmussen så pludselig plastic og nylons vældige muligheder. Han lod det ikke blive ved legen. Han anede ikke på det tidspunkt, hvilke mængder af forsøg og eksperimenter, der lå forude, førend opfindelsen skulle få praktisk anvendelighed: 12-13 års intense, daglige eksperimenter.

– Jeg anede ikke, at denne plastic-verden stadig skjulte nye muligheder, fortæller Ole-Bendt Rasmussen. I første omgang regnede jeg vel med, at jeg havde opbrugt mine ideer på et par år. Jeg startede med at låne 2000 kr. af en bekendt ...

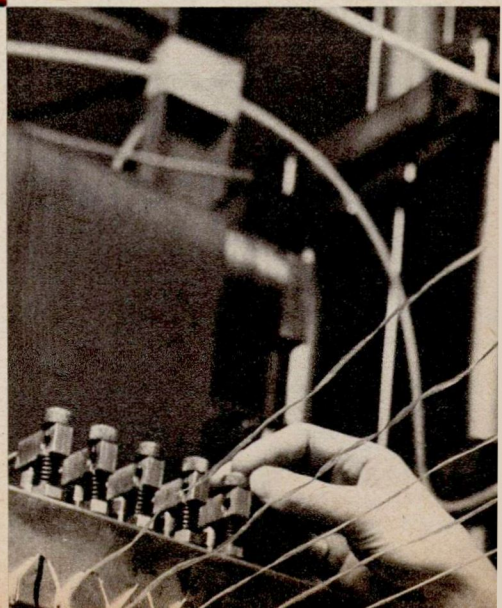
Ole-Bendt Rasmussen, som i en lang årrække har arbejdet med en opfindelse, først alene, senere med en række lige så begejstrede medarbejdere, ses overst til venstre.

Herover trækker han i plastic og til højre gør en maskine det samme.

Plastics strækkevne har Ole-Bendt Rasmussen udforsket og resultatet bliver kjoler og andre tekstiler foruden indpakningsmaterialer.

om Ole-Bendt Rasmussens ideer. Han havde selv skrevet en artikel om dem i „Ingeniørens ugeblad“ og artiklen blev via Udenrigsministeriets pressebureau eksporteret til en lang række lande. Mange store udenlandske firmaer blev interesseret.

Det amerikanske oliefirma lagde i 1963 2 millioner danske kroner på Ole-Bendt Rasmussens bord. *Værsgo*, sagde man, *arbejd videre med Deres eksperimenter. Vi tror på dem, men vi ønsker selvfølgelig at udnytte opfindelserne i praksis den dag De mener, at tiden er inde til, at vi kan sætte tingene i produktion.*

En indviklet kontrakt på mange sider blev skrevet og andre forskningskontrakter med andre firmaer kom i stand.

Ole-Bendt Rasmussen, der efterhånden havde fået en milliongæld, kunne nu betale hvad han skyldte og se fremtiden nogenlunde rolig i møde. Han cyklede stadig til og fra arbejdet og han fejrede den amerikanske kontrakt med en æblemest.

Fra eksperiment til produktion

I dag er Ole-Bendt Rasmussen nået så langt med sine opfindelser, at de første stoffer kan sættes i produktion, dels af ham selv, dels af andre danske firmaer, blandt andet *H. C. Andersen-nylon* i Nærum. Ole-Bendt Rasmussen har nu to eksperimentalværksteder i sving, et i Lille Værlose med et areal på 600 m² og et i en nedlagt marmeladefabrik i Birkerød.

Ole-Bendt Rasmussen har nu 20 medarbejdere. Omhyggeligt udvalgt – for det kræver entusiasme at være med i alle disse daglige eksperimenter.

Det epokegørende ved hans opfindelse er at bruge plastic, hvor man tidligere har brugt papir og tekstiler. Han har opfundet dels et plastic, der er velegnet til emballage, blandt andet fordi det er meget stærkt og samtidig meget billigt at fremstille, dels et plastic, der både kan spindes til garner og fremstilles som uvævet stof, men med vævet stofs karakter – ja, har flere fordele fremfor uld og bomuld, blandt andet at det er let og alligevel lunt.

Også dette materiale bliver billigt. Tænk blot på, at man vil kunne lave meget fint „vævet“ plasticstof, men altså gøre det uden den kostbare proces først at skulle fremstille meget tynde tråde og derefter væve disse sammen.

Kryds-plast og Split-fiber

De to plastic-materialer kalder Ole-Bendt Rasmussen *Kryds-plast* (til emballage etc.) og *Split-fiber* (til garner og stoffer).

Hvor stærkt selv tyndt trå kan være, kender man fra krydsfiner, hvor man limer de enkelte stykker sammen på kryds. Dette princip har Ole-Bendt Rasmussen benyttet til kryds-plast. Her er to stykker plasticfolie blevet strakt til flere gange den oprindelige længde. Derved opnår man, at

molekylærne, som i forvejen er langagtige, i nogen grad kommer til at ligge i forlængelse af hinanden, hvorved den enkelte molekylærække bliver meget stærk. Derefter er de to stykker folie lagt på kryds over hinanden og svejset sammen. Resultatet er en tynd, men mange gange stærkere folie end den oprindelige.

Krydsplast er fortrinligt til emballager, sække, til kunstgødning, cement, sukker og en mængde andre ting. I modsætning til papir og tekstil er den vandtæt.

Split-fibren er faktisk endnu mere sensationel. Split-fibren vil revolutionere tekstilverdenen. Den er det kommende stof til en lang række formål: beklædning, møbelbetræk, gardiner, gulvtæpper, håndklæder, lommestørklæder og meget andet.

Fremtidens tøj

Ved et besøg i Ole-Bendt Rasmussens laboratorier i Birkerød standser vi foran den maskine, der frembringer det plastic-„tekstil“, som minder så stærkt om rigtigt vævede stoffer. På hver side er anbragt to store trage omtrent som på kødmaskiner. Heri hældes plasticråstoffet.

Fra disse beholdere sprøjtes forskellige plastic-blandinger sammen i et meget specielt mønster. Dette er den store hemmelighed. Denne *extruder*, fører den blandede plasticmasse frem som en folie, den strækkes, og de forskellige komponenter i folien skiller derved fra hinanden, hvorved folien forvandles til et blødt tekstil. Fuldkommen som vævet stof.

I dag kendes i vid udstrækning papirstoffer, som allerede anvendes ret meget til kjoler. Men mens papirkjolerne ofte må kasseres efter bare én gangs brug, vil plastic-tøjet kunne bruges adskillige gange. Slidstyrken vil komme til at ligge meget tæt op ad de naturlige tekstilers. Fordelen er først og fremmest, at stoffet kan fremstilles næsten lige så billigt som papir og alligevel virke som et tekstil.

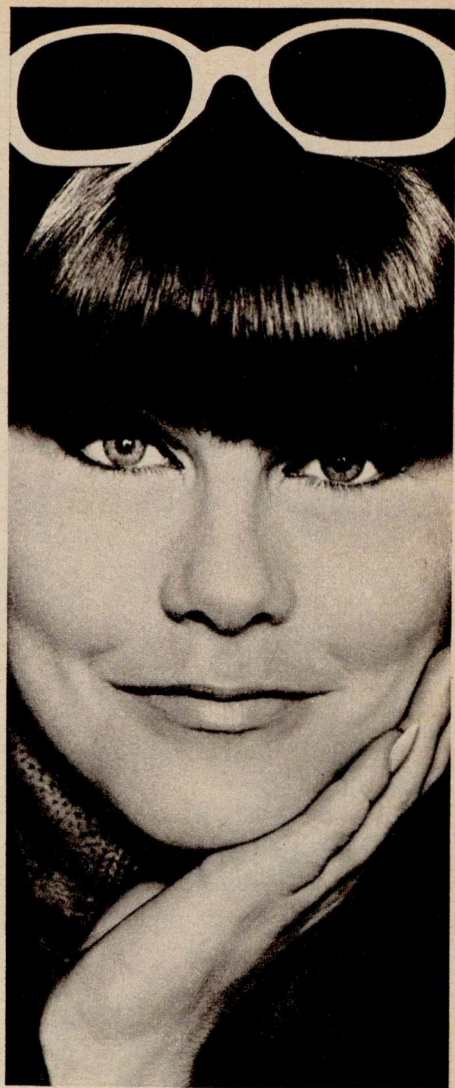
– *Vi er jo ikke mere så konservative, når det gælder tøj*, siger Ole-Bendt Rasmussen. *Vi bliver i forbrugersamfundet op-lært til at kassere og vi vil blive det endnu mere i fremtiden. Vi vil hele tiden se noget nyt. Moden skifter hurtigere end før. Med dette stof bliver det ikke dyrt at købe nyt hele tiden...*

En anden maskine i Birkerød fremstiller splitfibergarn. Den klarer 50 kg i timen. Split-fiber kan fremstilles med fibre, der kun er en hundrededel millimeter tykke – det samme som silkefibre.

Det har kostet tid, tålmodighed og masser af penge at nå så vidt. Bare til udtagning af patenter har Ole-Bendt Rasmussen betalt 2 millioner kroner – det drejer sig om ca. 500 sager à cirka 4000 kroner i gennemsnit. Den dyreste patentansøgning har i alt kostet 80.000 kroner alene i indleveringsudgifter i 22 lande.

Ole-Bendt Rasmussen var tidligt på færd med sine opfindelser. Selvfølgelig har andre eksperimenteret i samme retning, men han havde den store tilfredsstillelse at komme 14 dage før med et patent end verdens største plastic-firma, det amerikanske DuPont.

Robert Corydon

Vær som De ønsker at være, hele måneden

De er blevet ældre. Klogere. Mere ligevægtig. Virkelig selvsikker. Meget mere „Dem selv“ hver eneste dag i måneden, siden De opdagede Tampax tamponer.

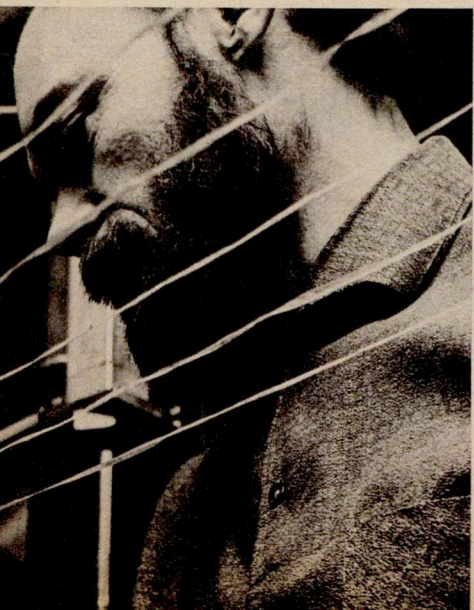
Der er ingen nåle, bind eller bælte at bekymre sig om, og der vil aldrig være nogen afslørende kontur på kjolen, som røber Dem. Renligt at anvende – Deres hænder behøver aldrig at komme i berøring med selve tamponen.

Tampax tamponer gør det endnu en smule dejligere at være en ung kvinde.

TAMPAX

tamponer

MENSTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

En hulebolig i Spanien og en lejlighed i

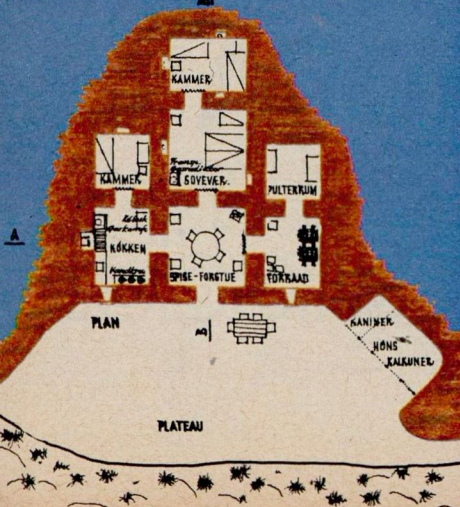

Tekst, farvefotos og plantegninger: Oskar E. Kjer.

Udsigt over en af "hovedgaderne" i hulebyen.

Revalsgade

Arkitekt Oskar E. Kjer (kendt bl. a. for sin omskabelse af det gamle National-Scala til det nuværende Magasin Anva) har besøgt Guadix-egnen i Spanien, hvor mange familier bor i huler. Arkitekt Kjer kildrer her en af disse hule-boliger og sammenligner dem med en københavnsk Vesterbro-lejlighed

EN JORDHULE som familiebølg! De fleste danskere kan vist dårligt forestille sig noget ringere, og når de hører, at tusinder af spanske familier lever i huler, bestyrker det sikkert kun opfattelsen af Spanien som en slags u-land.

Men hvor elendig er en spansk hule-beboelse egentlig – i forhold til f. eks. en lejlighed i Revalsgade i København? Man kan jo tage Revalsgade nr. 6 stuen til højre (indgang i gården).

Denne tanke faldt mig ind, da jeg besøgte nogle huleboliger ved Guadix (en by ca. 50 kilometer øst for Granada), og når jeg valgte at sammenligne med netop den nævnte lejlighed, var det på grund af den avis- og tv-berømmelse, den opnåede, da folketingsmedlem, fru Else-Merete Ross prøvede beboede lejligheden nogle dage sidste efterår.

Det er naturligvis ikke meningen at lade den være udtryk for Danmarks eller Københavns normale boligstandard, men lejlighederne i Revalsgade 6 er dog ikke enestående. Der findes tusindvis af tilsvarende i de københavnske bydele, Vesterbro, Nørrebro og Christianshavn, samt i en række provinsbyer.

Det må nok også præciseres, at Guadix-hulerne ikke frembyder de ringeste boligforhold, en familie i Spanien kan komme ud for. I udkanten af mange byer findes f. eks. slumkvarterer af „pakkasse-boliger“, som frembyder et rystende billede. I denne artikel er det imidlertid hulerne, der er tale om – uden at man deri kan lægge nogen stillingtagen til Franco-regimets socialpolitik og boligprogram. Huleboligerne er iøvrigt også meget ældre end det nuværende spanske styre.

„Bygges“ kun med hjælp af hammer og mejsel

De mange hundrede huler omkring Guadix er placeret i et ret øde og ufrugtbart klippeområde. Beboerne er almindelige, jævne spaniere, som gerne og med en vis, berettiget stolthed viser deres boliger frem.

De fleste er bygget, som det fremgår af skitsen på denne side. Der startes fra et ret fladt klippeparti med at skabe et nogenlunde vandret plateau foran boligen, og derefter gnaver man sig ind i bjerget, således at der bliver en lodret facadevæg.

Herfra hugges et dørhul ca. 80 cm ind i klippen, og så udvides hullet til en forstue, som regel ca. 3,5×3,5 meter. Herfra hugges videre ind i bjerget til et soveværelse, f. eks. 3×4 meter, og så igen videre ind til et børneværelse. Til begge sider for forstuen hugges rum til henholdsvis køkken, forradsrum og så videre.

Flere af huleboligerne er mindre end den, hvis grundplan er skitseret her på siden, men mange er betydeligt større med flere rum.

Værktøjet, der skal anvendes, er kun en hammer og en mejsel. Vil man udvide sin bolig, „hugger“ man blot et rum mere. Det drejer sig jo stort set blot om at fjerne noget materiale og ikke om at tilføje noget.

For en arkitekt, der gennem årene har tilbragt adskillig tid med at udfylde skemaer og skrive ansøgning om materialebevilling til byggeri i Danmark, er det pudsigt at tænke

på, at der til en sådan hulebeboelse kun skal anvendes lidt træ til en yderdør, en smule mursten til skorstensspiben og så noget hvidtekalk.

Køleskab, gaskomfur og tv med fællesantenne

Heller ikke inventaret skal der anvendes mange materialer til. Mangler man en hylde til at stille noget fra sig på, hugger man blot en niche ind i væggen.

Væggene og lofterne, som altid er hvælvede, bærer tydeligt spor af mejslen, der giver overfladen en spændende karakter. De er altid hvidkalkede og skinnende rene. Tit er væggene dekorerede med skinnende blankt messing- og kobbertøj.

Mellem de enkelte rum er der forhæng, som regel sribede i smukke farver.

Den på skitsen viste bolig var udstyret med adskillig komfort, bl. a. elektricitet, flaskegaskomfur, et 200 liter Westinghouse køleskab, tv-apparat – tilsluttet en på en klippe-top anbragt fællesantenne for 20-30 huler – og endvidere en transportabel flaskegasradiator.

Beboerne fortalte, at opvarmning kun var nødvendig en ganske kort tid af året, idet boligen var tilpas lun om vinteren (og behagelig kølig om sommeren).

Der er ingen vinduer. De glugger som fører ind til køkken og forradsrum er ikke forsynet med glas, men kun med et gitter, så ingen kan kravle ind.

På grund af det behagelige klima (solen skinner 300 dage om året og temperaturen kommer aldrig under 5 graders varme) står yderdøren næsten altid åben, så alle rummene derigennem får lys og luft. Det stærke solskin udenfor og reflekteringen fra de hvidkalkede vægge og lofter medfører, at der selv i de inderste rum er betydeligt mere lys, end man skulle tro.

Kirke og barer hugget ind i klippen

Huleboligerne beboere opholder sig næsten altid udendørs. Der syes, strikkes, gøres grøntsager i stand o.s.v. ved et bord udenfor indgangsdøren, og herfra kan man ved mange af boligerne nyde udsigten til bjergkæden Sierra Nevada. Luften er fin og ren, trods solen, en smule kølig, da området ligger ca. 700 meter over havet.

Det er iøvrigt ikke alene boliger, der er hugget ind i klippen. Også adskillige barer og endog en kirke er udført på denne måde. I kirken er bl. a. prædikestolen hugget ud af selve klippen – forøvrigt meget smukt.

Som man vil forstå, fremkalder dette „underjordiske“ boligkvarter ved nærmere undersøgelse et helt andet indtryk end det, man umiddelbart forestiller sig ved at høre eller læse om, at folk bor i jordhuler. Jeg blev i alt fald – som så ofte før – overrasket, da jeg blev konfronteret med virkeligheden.

Retirader i stedet for Sierra Nevada

Derefter var det, jeg foretog det tankeeksperiment, at en spanier ville tage til Kø-

Plan over en af hulelejlighederne i Guadix. 3 vær. og 2 kamre + køkken og garderobe ville det vel hedde i en annonce.

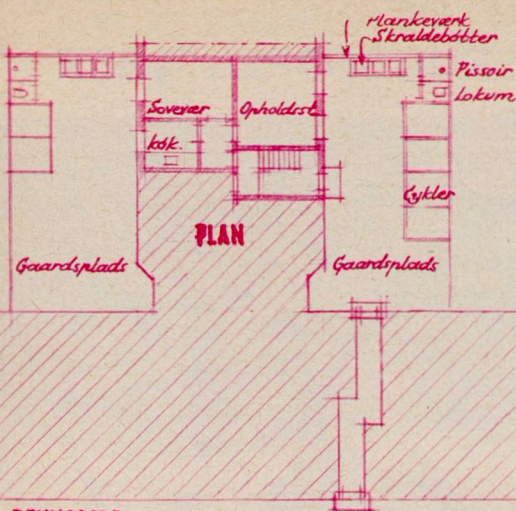
NYHED 30 sekunders tebreve!

Kom et af de nye Medova tebreve i Deres kop... Det er fremstillet efter en ny metode: - de fine smagsstoffer trækkes endnu bedre ud, endnu hurtigere! De behøver

blot at bevæge tebrevet frem og tilbage i koppen - i ca. 30 sekunder. Så har De en kop gylden, stærk, herlig te. (Med Medova tebreve slipper De iøvrigt for løse teblade).

MEDOVA TE ta'r trætheden

REVALSGADE

Plan over lejligheden i Revalsgade 6 med „udenoms-
bekvemmeligheder“.

benhavn – i overbevisningen om at komme
til en velfærdsstat og efter at have læst om
vore mange, smukke og udmærkede boliger
i grønne områder.

Mon han ikke ville blive lige så overrasket
ved at studere lejligheden i Revalsgade 6,
som jeg blev ved at se hulebeboelserne i
Guadix. Blot med modsat fortegn.

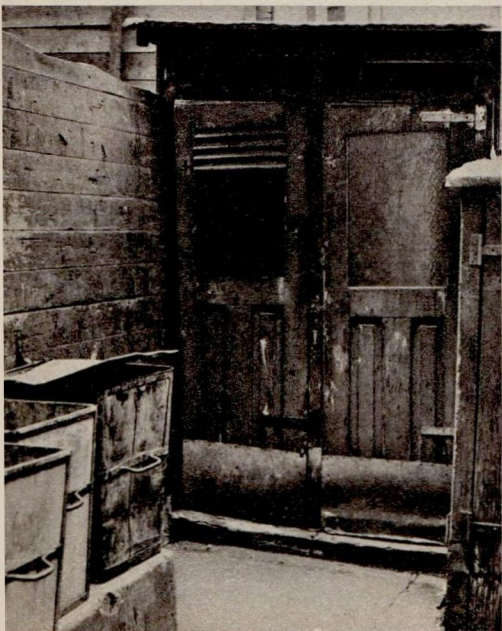
Han ville nemlig se en bolig som vist på
skitsen herover.

Ikke med hvidkalkede vægge, men med
revnet puds og afskallet maling.

Ikke med frisk og kølig luft, men med sur
luft fra fugtige gulve og vægge.

Ikke med udsigt til en bjergkæde (hvad
han nu nok heller ikke havde ventet), men
derimod, som tegningen viser, udsigt til skral-
debøtter og lokummer (hvad han antagelig
heller ikke havde ventet).

Måske ville han også give sig til at reflek-
tere lidt over ordene *u-land* og *velfærdsstat*.
Oskar E. Kjer.

„Udsigten“ fra opholdsstuen.

Brugsen
gør det nemt
og billigt
for Dem....

Hvad siger Pjerrot, når han ikke siger noget..

- han siger-Super Blenda,
for hans tøj er så rent
og hvidt, at det simpelt-
hen taler for sig selv! De
skulle også prøve Super
Blenda - det eneste lavt-
skummende, selvvirkende
vaskepulver på ren sæbe-
basis til *al* slags vask.
Super Blenda gi'r Dem
meget mer' - og bedre -
vaskepulver for pengene!

TOPPING tekstilblødgø-
ringsmiddel i sidste hold
skyllevand modvirker sta-
tisk elektricitet og gør
tøjet blødt og strygelet.

Super Blenda og Topping
fra FDB, Viby...
en af forbrugernes
egne fabrikker

BRUGSEN

Ork, tank ikke på det, fru: jeg har altid haft tid til at hjælpe en dame. Først læfter De vognen på donkraften, så skruer De alle matrikkelene af med den store skrue nøgle: når De har gjort det...

MERE SIKKER MED NYE Gislaved

Kvalitetsdæk til svære belastninger, for eksempel:

Størrelse	Type	HS 400	Type Strong grip
8,25 x 20/12	Lastvognsdæk	499,00	550,00
9,00 x 20/12	"	578,00	663,00
10,00 x 20/14	"	725,00	825,00
10 x 28/4	Traktordæk	388,00	
11 x 28/6	"	499,00	

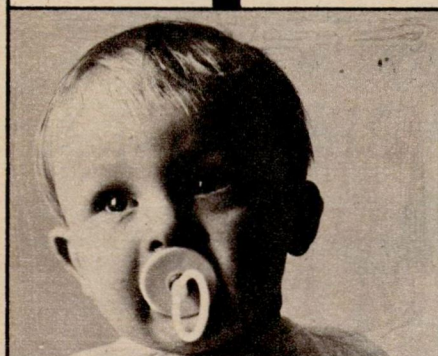
- og så får De endda dividende

GISLAVED DÆK I BRUGSEN

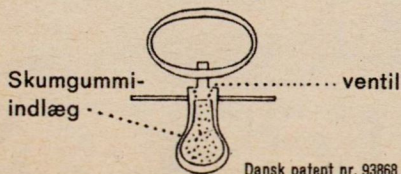
DE ALLERMINDSTES ALLERBEDSTE VEN

TEDDY

VENTILSUT

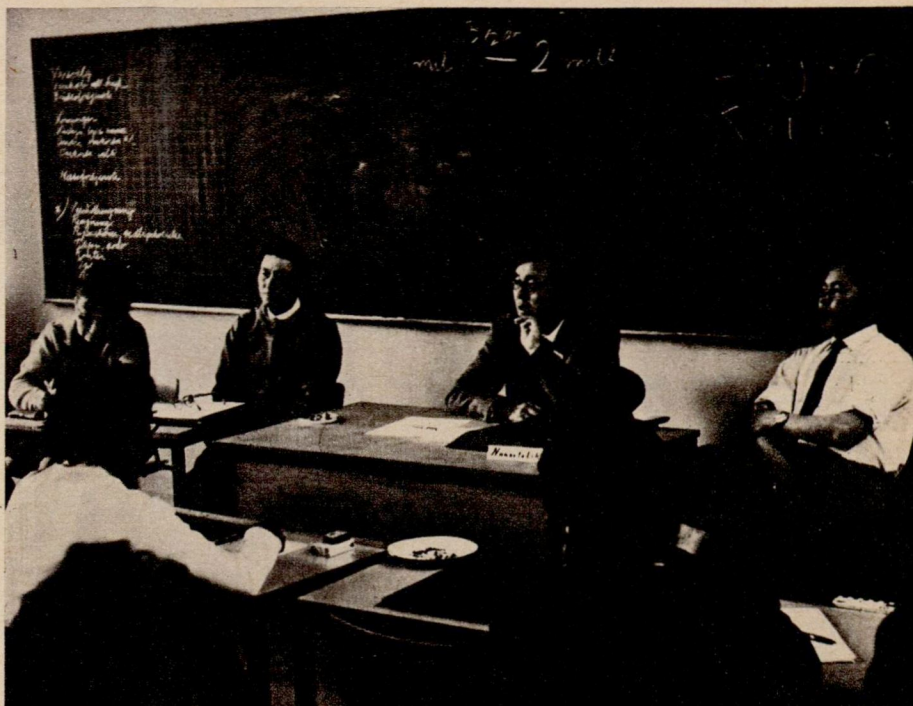

Det er sådan, den lille kan li' sin sut: den bli'r aldrig flad, og den kan ikke bides i stykker - fordi TEDDY er den eneste sut med ventil og skumgummi-indlæg! ...Vogt Dem for efterligninger.

Dansk patent nr. 93868

EN UDTALELSE AF DE GRØNLANDSKE BRUGSFORENINGER

EN UDTALELSE til Grønlands Landsråd blev enstemmigt vedtaget på brugsforeningskurset for nylig i Julianehåb, hvori deltog formænd og bestyrelsesmedlemmer fra øens otte brugsforeninger.

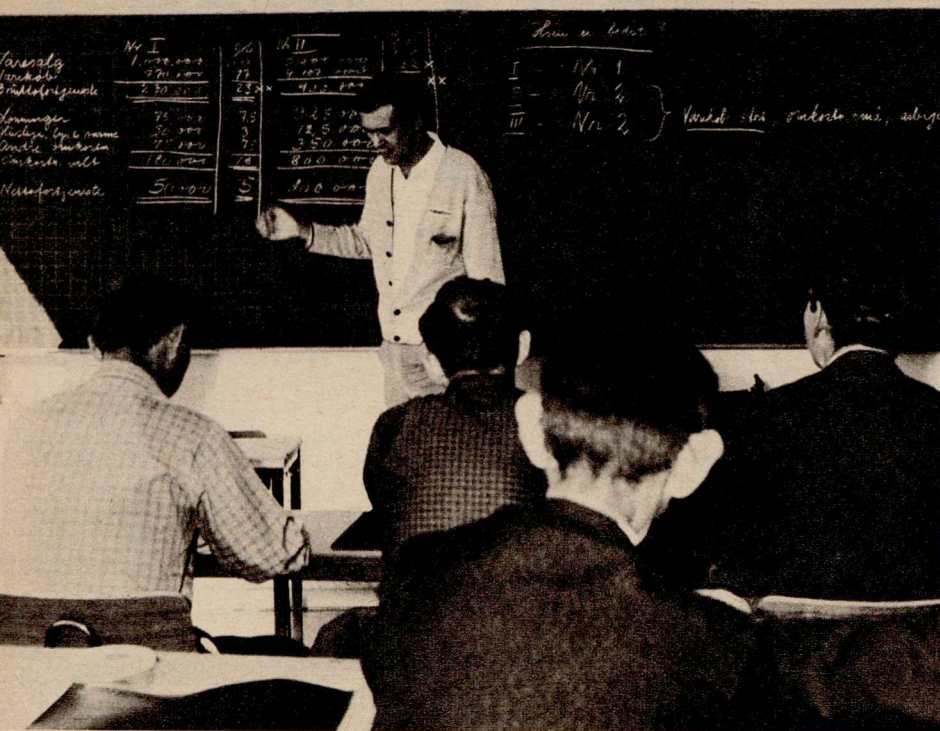
I udtalelsen udtrykkes glæde over landsrådets interesse for andelsforeninger, og kursusdeltagerne tilsiger deres støtte til bestræbelserne for at øge den grønlandske indflydelse i erhvervslivet. Men de opfordrer også landsrådet til at gøre indflydelse gældende, blandt andet i det grønlandske

erhvervsstøttefond, når anmodninger fra brugsforeninger kommer til behandling.

Kurset i Julianehåb åbnedes af formanden for byens kommunalbestyrelse, *Oluf Høegh*, der hilste brugsforeningernes tilidsmedlemmer til det første brugsforeningskursus på Grønland. Kursusarbejdet blev ledet af tre fra FDB udsendte, nemlig kontorchef *S. Bøgh-Sørensen*, kursusleder *Hj. Thøgersen* og konsulent *Sven Thomsen*.

På det første brugsforeningskursus på Grønland afholdtes en "høring" af repræsentanter for øens to igangværende brugsforeninger (øverst). To fra brugsforeningen i Sukkertoppen (f.v. i billedet) og to fra Nanortalik (i.h.) besvarede en regn af spørgsmål, rettet til dem af bestyrelsesmedlemmer fra de seks øvrige grønlandske brugsforeninger. Herover ses en del af kurssets deltagere under høringen.

Gennemgang af regnskab med kritik og vurdering af dets resultater var et væsentligt punkt på brugsforeningskurset i Julianehåb. Formanden for brugsforeningen i Holsteinsborg, der også var kurssets tolk, gennemgår her et af de tre regnskaber, som kursusedtagerne vurderer og giver karakterer.

Brugsen i Skanderborg sejrede i en „smørkrig“ for nylig, men forbrugerne var de egentlige vindere. „Krigen“ betød nemlig, at smørprisen i byen faldt mærkbart. På grund af sin bundpris solgte byens brugsforening på kun to dage lige så meget smør, som normalt sælges på to uger.

Også på andre vareområder har Skanderborg Brugsforening vist dynamisk prispolitik. Brugsen foranledigede således for nylig, at der kom bød på middagsbordene rundt om i byen. Bøffødet blev solgt til bundpris. Og franskbrød sælger brugsen på visse ugedage særligt billigt. Det betyder, at på en „billigdag“ henter hver fjerde husstand i byen franskbrød i brugsen.

Ved at følge denne dynamiske prispolitik af foreningens omsætning på kun seks år blevet godt og vel tidoblet. Den er nu cirka 3,4 millioner kroner årligt.

Priskrigen i Skanderborg med dens gunstige udfald for forbrugerne er egentlig kun et spejlbillede af, hvad der sker hver dag landet over. Brugsforeningerne har regelmæssigt fordelagtige tilbud til forbrugerne. Det er værd at studere disse tilbud. De betyder begrænsede husholdningsudgifter, og det er næsten lige så godt som en ekstra dyrtidsportion.

Der går kølig røg af en god brand

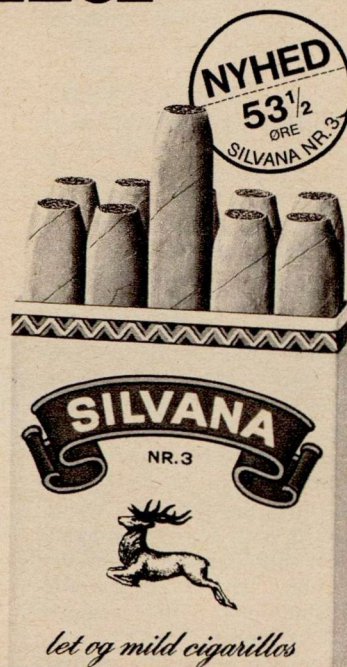

En mild cerut som Silvana laves ikke af god tobak alene; der kræves også tobaksforstand og faglig kunnen.

Indlægstobakkerne skal være så små og regelmæssige, at trækket bliver let - cerutten skal udfyldes så jævnt, at branden bliver rolig og ensartet.

Så får rygningen et harmonisk forløb - med en kølig røg, der gør hvert eneste drag til en mild og behagelig nydelse med herlig smag af udsøgt Havana.

Sammenlign blot den nye Silvana med den cerut, De plejer at ryge. Det vil få Dem til at foretrække den nye Silvana i fremtiden.

De er ikke rigtig klog !

DER gives kun to slags mennesker, udtalte en kendt fransk nervalg, da han efter 50 års praksis trak sig tilbage fra sin gerning: – *de, der opholder sig på hospitalsafdelinger for sindslidende, og de, der endnu ikke er blevet indlagt!*

Mange mennesker vil mene, at denne afskedsalut er lidt for hård, og for bogstaveligt skal den næppe tages. Men at den rummer mere end en morsomhed, fremgår desværre af de nedstemmende resultater, som andre nervalger er kommet til efter med videnskabelig grundighed at have udforsket den temmelig smalle grænse, der skiller de sindssunde fra de sindslidende.

Professor Viggo Christiansen (1867-1939), der nød international anseelse, udtalte i et af sine foredrag om sindets lidelser blandt andet:

Hvor paradoksalt det end lyder, er det i virkeligheden normalt at være abnorm, idet der ikke gives en eneste blandt os, der holder mål med den type, som det ideale menneske repræsenterer.

Videre påviste professoren for sine elever, hvorledes symptomer for de veludtalte sindssygegrupper fortøner sig ud i livet, således som det leves omkring os. Mange af de træk, der præger vore medmennesker, og som vi kun tillægger særhed eller „originalitet“ er ved usynlige tråde og umærkelige overgange bundet til og fører ind i fænomener, der i deres fuldt udviklede skikkelse ligger indenfor de egentlige sindslidelsers grænser.

Man behøver blot at iagttage sig selv og sin omgangskreds for at finde eksempler på små „galskaber“ eller fobi'er, som de hedder i lægesproget.

Melankolikeren og kværlanten vil vi ikke beskæftige os med. De kan kun bringe én i dårligt humør, og det er ikke meningen. Lad os så hellere begynde med *maniaken*, forfængelighedens og selvforgudelsens repræsentant, der kun anser sig selv for berettiget til at have en mening om alt mellem himmel og jord, og som evig og altid slår sig for brystet. Højt talende maser han sig frem og vil være midtpunktet, den, man lytter til. Genierne reducerer han til rene idioter; de indførte reformer er fejlgreb, og ethvert fremskridt fører tilbage! Men hvordan skulle det være anderledes, når undermålere intrigerer og borer sig frem til de højeste stillinger, mens de, der virkelig duer til noget, bliver undertrykt? – Vi morer os måske over hans selvovertvurdering, og dog burde vi snarere ryste på hovedet. Der er nemlig ingen tvivl om, at han allerede på dette stadium er lettere angrebet af det, der hedder højhedsvanvid.

En anden type, som man ofte ved festlige lejligheder støder på, er den tilsyneladende

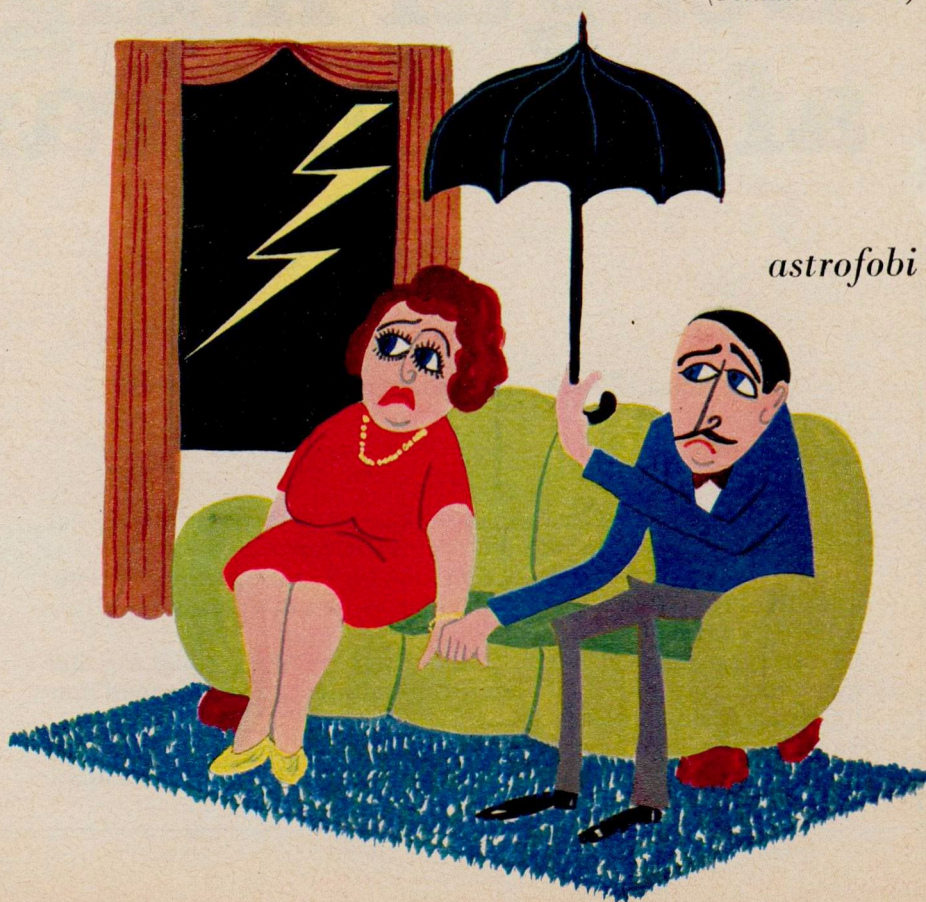
Når det kommer til stykket, er vi nemlig alle mere eller mindre abnorme i psykisk henseende. I artiklen her gennemgår Preben Brink en række af de små særheder, som i svære former kan udvikle sig til egentlig sindssyge.

denne korrekte og pæne herre, der dog aldrig er så lykkelig, som når det lykkes ham at trække os et stykke fra de øvrige gæster for med fugtige læber at hviske en slibrig „anekdote“ i øret på os. Han repræsenterer den mildere form for *koprolali*, en tvangstanksygdom, der i fuldt udviklet form tvinger sit offer til mod sin vilje at bruge sprogets grimme ord.

Fru X er godt begavet og meget ligevægtig, men lider i al hemmelighed af en fobi, som hendes sunde fornuft forgæves søger at bekæmpe. Hun kan ikke gå over åbne pladser og ryster af skræk, når den gade, hun har fulgt, munder ud i et torv. Om det så gjaldt livet, ville hun ikke kunne gå et skridt videre. Enten må hun hage sig fast til et fremmed menneskes arm under påskud af at se dårligt, eller også må hun snige sig langs husmurene. Hun lider af *agorafobi*, d.v.s. pladsangst.

Frk. Y gribes af panik og forlader hurtigt gaden, så snart der dannes sig et opløb. Det kunne aldrig falde hende ind at stille sig i kø, og hun holder sig langt væk fra enhver form for selskabelighed. Hun lider nemlig af *antropofobi*, en næsten sygelig angst for mange mennesker.

Hr. Hansen er ualmindelig morsom og
(Fortsættes side 18)

Ny Rinso giver ny 4 stjernet hvidhed!

1 **HVIDERE**
vask i alle
vaskemaskiner

2 giver
HVIDHED
udover
renheden

3 ekstra
HVIDHED
ved bedre
pletfjerning

4 vasker
selv nylon
HVIDT

NY! 4 stjernet Rinso

intet vasker hvidere

Sunlight Fabrikkerne A/S R2F-2503

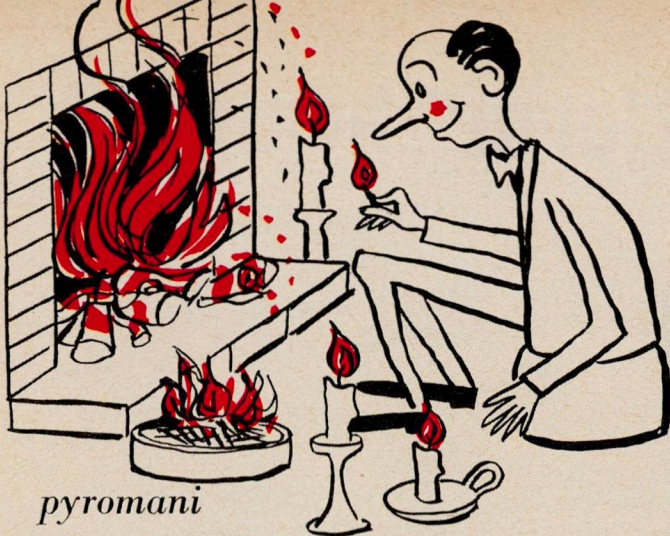

NYHED! Rinso er blevet forbedret **igen**. Rinso har nu **fire** særskilte hvidheds-enheder, der i forening giver et super aktivt produkt, hvis resultater intet andet vaskepulver på markedet kan slå. Rinso giver Dem 4 stjernet hvidhed.

- ★ Rinso's hvidheds-fremdrivende ingredienser arbejder lige godt i alle vaskemaskiner og ved alle temperaturer, fordi Rinso er skum-korrekt.
- ★ Rinso har nu et forøget indhold af vask aktive stoffer, der ikke alene gør Deres vask strålende ren, men samtidig ekstra hvid!
- ★ Rinso har forstærket pletfjerningskraft. Tusinder af super-aktive iltbobler driver pletterne ud, når De lægger tøjet i Rinso-vandet.

- ★ Rinso indeholder en særlig ingrediens, der vasker gulligt og gråligt nylon hvidt - og holder det hvidt. Samtidig giver Rinso tøjet en ny duft af renhed.

intet vasker hvidere

pyromani

slagfærdig, men også han må forsage sel-skabelighed. Han gribes nemlig af rædsel, når han sidder i et værelse med lukkede døre. I hans eget hjem står alle døre på vid gab, og når han en sjælden gang vover sig i teater, sørger han for at komme til at sidde yderst på rækken og så nær en dør som muligt, således at han i påkommende tilfælde uhindret kan slippe ud. Hans sinds-lidelse er kendt under navnet *claustrofobi*.

Frk. B blegner og får heftig hjertebanken, hver gang hun ikke kan undgå at tale med en mand. Hun lider af *anorofi*, en sygelig angst for mænd.

Op så er der den unge pige, der bliver blussende rød langt ned ad halsen, når der bliver talt til hende. Ah, hun er så

genert, siger folk. Genert, nej, det er hun såmænd ikke. Når hun reagerer som beskrevet blandt fremme-de, er det udelukkende fordi, hun går i en stadig angst for at rødme – det hedder *erytrofi*.

Hr. Jensen er aldrig enig med nogen. Siger man, at det er koldt, aftørre han panden med sit lommeterklæde. Stønner man af varme, fryser han. Han ynder at skændes med enhver og er så kontrær, at man må foreslå ham at gå til højre for at få sit ønske om at gå til venstre opfyldt. Hans

lidelse, der også er en lidelse for andre, hedder *amfilogi*.

Fru P nærer en nagende angst for sit helbred. Hun tager sin temperatur morgen, middag og aften, og den tid hun ikke anvender til at løbe fra læge til læge, tilbringer hun foran spejlet med tungen langt ud af halsen. Snue har hun aldrig haft, er bomstærk, men ikke desto mindre er hun det uheldigste offer for *nosomani*.

Hr. Petersen er mest lykkelig, når han sidder foran en blussende kaminild, og får han et par snapse for meget, sætter han uvægerligt ild på askebægerets indhold af brugte tændstikker. Han har tendens til *pyromani*.

Hvordan *kleptomani* udarter sig, ved

alle, og særdeles kendt er også den arme, der skal ruske mindst ti gange i den dør, som han lige har låset, og som oven i købet flere gange vender tilbage for at overbevise sig om, at den nu er rigtig lukket. Staklen lider af *la folie du doute* – tvivlesyge, og den kan være meget ubehagelig.

En god ven af mig lever i en stadig angst for bakterier og smitte. Han vasker hænder uallige gange hver dag og gurgler hals i det uendelige. Han tør slet ikke røre sit dørgreb med de bare hænder, men må gribe om det med sit lommeterklæde. Han lider af *bacillofobi*, der i den grad kan tage overhånd, at den angrebne går på de yderste tåspidser for ikke at røre jorden mere end højest nødvendigt!

Et ægtepar, der under normale forhold ikke lever særlig godt sammen, flytter, når det tordner og lyner, sofaen ud midt på gulvet i dagligstuen, og der sidder de så med hinanden i hånden under en opslået paraply. Deres sygelige frygt for uvejr benævnes *astrofobi*.

For mit eget vedkommende lider jeg af *aritmomani* – tællesyge, og jeg garanterer for, at denne plage er uheldbreddelig. Færdes jeg ude, tæller jeg vinduer, ruder og skorstene og skiltebogstaver. Opholder jeg mig i et værelse, er det gulvtæppets kvadrater, gulvbræddernes eller tapetets figurer, der indgår i optællingen. De smiler? Det ville De ikke gøre, hvis De vidste, hvad det vil sige at være aritmoman. Mest trættende virker tællingen af skiltens bogstaver, i særdeleshed når man befinder sig i en sporvogn eller bus, der kører for fuld fart og det optalte oven i købet skal kunne divideres med fire. Det skal det nemlig for fuldt ud at tilfredsstille min tvangstanke.

Tænk, hvad det vil sige at opfange og tælle f. eks. følgende i farten:

Pauline Jensen

Kød & Flæsk

Alt til koldt Bord

Prøv min hjemmelavede Leverpostej

Først skal bogstaverne tælles. Det bliver 67. Et frygteligt resultat! Fire kan jo ikke gå op i 67! Skal jeg virkelig tage sideskiltene til hjælp? Da lysner det med et. Det er mig nemlig tilladt at erstatte &-tegnet med bindeordet (og vice-versa), ligesom det står mig frit for at regne A for et eller to bogstaver, og takket være denne lov er opgaven løst! hvorefter jeg kan tage fat på den næste. Men et så heldigt resultat hører dog desværre til sjældenhederne. Rundt om i byen er der trods alt skilte, som det er en hvile for hjernen at møde.

Iøvrigt er de fleste mennesker tilbøjelige til at tælle ensartede genstande, men så længe denne tilbøjelighed ikke udøver en sådan magt, at man må tælle, kommer den ikke ind under tvangsforestillingernes område. Ikke desto mindre er det tilrådeligt at tage sig i agt, at det ikke går, som det er gået mig, eller endnu værre, som det gik manden, der begyndte med at tælle køer og telegrafpæle, når han kørte med toget og endte med at tælle, hvor mange gange bogstavet B forekommer i 1. mosebog.

PREBEN BRINK.

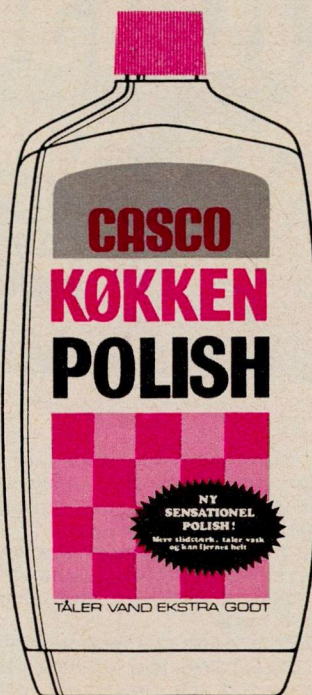
NYHED

casco

køkken

polish

En helt ny ekstra vandfast polish, lige velegnet til linoleum, vinylfilt og -fliser, behandlet parket, trægulv, terazzo og mosaik - overalt hvor man ønsker en virkelig effektiv beskyttelse mod vand og anden væske samt støv. CASCO KØKKEN-POLISH er ioniseret og derfor let at fjerne helt med en saimiakop-løsning.

om
VIN

fra
Brugsen

Lidt om vin.

Hvad er vin.

Vin er gæret druesaft. Hovedtrækkene i vinfremstillingen er, at man plukker de modne druer, knuser dem og anbringer dem i store beholdere. Saften begynder straks at gære, fordi naturen har indrettet det så snedigt, at der sidder vilde gærsvampe på druernes skaller. Under gæringen omdanner svampene det sukker, der er i druerne, til alkohol. Når alt sukkeret er blevet til alkohol, nedbrydes gærsvampene, processen går i stå, og druesaften er blevet til vin.

Vinen er dog endnu ikke parat til at drikkes. Den skal lagres på store fade eller tanke, hvor den stikkes om et par gange, d. v. s. pumpes fra det ene fad til det andet for at blive iltet og dermed blødere og mere afrundet i smagen. Den kan klares med æggehvinder eller ved filtrering, og endelig skal den aftappes og lagres en tid på flasken, før den er parat til at kaste glans over et måltid.

Bordvine.

Til bordvine hører hvidvine, rosévine, rødvine og mousserende vine — alle sammen vine, der hovedsagelig drikkes til mad, deraf betegnelsen »bordvin«.

HVIDVIN

Hvidvin fremstilles for det meste af grønne druer, men der kan dog også anvendes blå druer, idet skallerne fjernes hurtigt efter presningen.

Vigtigste oprindelseslande:

Tyskland:

Moselvine på grønne flasker: friske elegante vine med fin bouquet.

Rhinskvine på brune flasker: lidt kraftigere, ofte mere sødlige vine.

Frankrig:

Hvid bordeaux: på slanke, cylindriske flasker, ofte ret søde.

Hvid bourgogne: på tykmaavede flasker, kraftige, ofte tørre.

Spanien - Portugal:

herfra fåes både lette og kraftige, søde og tørre hvidvine.

Serveres især til:

Suppe, fisk og skaldyr, grønsagsretter og lette kødretter.

Serveringstemperatur:

8—10°.

Optrækningstidspunkt:

næsten umiddelbart før serveringen.

Glas pr. $\frac{3}{4}$ l flaske: ca.

VIN ROSÉ (udt. væng rose)

Rosévine er lyserøde, og korrekt laves de enten af røde druer, hvor skallerne kun gæres med en kort tid, eller af en blanding af røde og grønne druer. En del rosévine er dog fremstillet af en blanding af færdiggæret rødvin blandet med færdiggæret hvidvin.

Vigtigste oprindelseslande:

Frankrig:

ofte ret tørre vine.

Spanien og Portugal:

ofte ret søde vine.

Serveres især til:

Grønsagsretter, let kød og fjerkræ, smørrebrød.

Serveringstemperatur:

8—10°.

Optrækningstidspunkt:

Næsten umiddelbart før serveringen.

Glas pr. $\frac{3}{4}$ l flaske: ca. 8.

RØDVIN

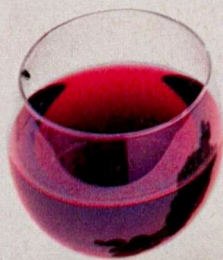
Rødvin fremstilles af røde druer, hvor skallerne gærer med. Alkoholen trækker farven fra skallerne over i vinen.

Vigtigste oprindelseslande:

Frankrig:

Rød bordeaux: på slanke, cylindriske flasker. Bordeauxvine er oftest ret lette og elegante vine med en karakteristisk tørhed.

Rød bourgogne: på tykmaavede flasker.

Bourgognevine er fyldige vine med en ret blød og rund smag. De er knap så tørre, og ikke helt så raffinerede i smagen som Bordeauxvinene.

Italien:

Chianti (kianti) er mest kendt. Det er en fyldig, ret blød og rund vin.

Spanien:

ofte ret kraftige vine, ikke så ædle som de franske, men også billigere. Fås både tørre og søde.

Portugal:

fås både lette og kraftige, tørre og søde.

Serveres især til:

Fjerkræ, alle slags kød og vildt, ost.

Serveringstemperatur: 16-18°.

Optrækningstidspunkt:

hovedregel ca. 2 timer før serveringen, unge vine dog gerne 5-6 timer før serveringen, meget gamle og fine vine kun 1 kvarter før.

Rødvine kan evt. dekanteres ved optrækningen.

Glas pr. ¼ l flaske: ca. 6.

Naturligvis fås der udmærket vin fra andre steder, end de her nævnte, og meget af den vin, vi drikker, er sammenstukket af forskellige vine for at udnytte de forskellige vines egenskaber og lade dem supplere hinanden.

MOUSSERENDE VINE

med champagne i spidsen fremstilles oftest af hvide vine, der eftergæres på flasken med en stærk og stærkt sikret prop. Da al vin indført på flaske har en meget høj told, kan man i stedet med et specielt anlæg tilsætte de eftertragtede kulsyreperler ved aftapningen her i landet.

Hedvine.

Hedvine er vine med et noget større alkoholindhold end bordvine, de er som regel tilsat ekstra alkohol i oprindelseslandet. De mest kendte er *sherry*, *portvin* og *madeira*, men der findes et utal af specielle dessertvine, der hører til denne gruppe. De fleste hedvine er holdbare vine, der kan tåle at gemmes nogle uger efter optrækningen. Gem dog ikke Fino sherry for længe.

SHERRY

er altid en blanding af vine af forskellige mærker og årgange, idet vinene blandes efter det bestemte »solerasystem«, hvor de ældre vine forfriskes med yngre årgange, så man opnår, at et bestemt sherrymærke altid er ensartet i kvalitet og smag.

Oprindelsesland:

Spanien.

Vigtige sherrytyper:

Fino: Lys, meget tør. Velegnet som aperitifvin.

Manzanilla: Lys, meget tør og en anelse bitter. Velegnet som aperitifvin.

Amontillado: Dyb gylden farve, kraftig, fås både tør og sød. De tørre velegnede til aperitif og suppe, de søde til desserter.

Oloroso: Mørk, gylden, lidt nøddeagtig smag, oftest sød, men fås også tør. Velegnet som dessertvin.

Golden Sherry og Brown Sherry: Er Oloroso tilsat en sødere vin. Velegnet som dessertvin.

Serveringstemperatur: 12-14°, tør sherry dog helst 8-10°.

Glas pr. ¼ l flaske: 12-14.

MADEIRA

får en del af sit særpræg ved, at vinen halvvejs »koges«, d. v. s. den oplagres vintoren over ved 50-60°, herefter blandes vinene efter et system i lighed med sherry.

Oprindelsesland:

Portugal (Øen Madeira).

Malmsey: mørk, sød og fyldig vin, udpræget dessertvin.

Bual: fyldig, ret sød vin med nøddeagtig aroma, dessertvin.

Verdelho: lys, halvtør vin, velegnet til krydrede supper.

Sercial: helt lys, meget tør, velegnet til supper og som aperitif.

PORTVIN

er en blandingsvin af forskellige druer og ofte forskellige årgange.

Oprindelsesland:

Portugal (Douro dalen).

Vintage Port: er en årgangsvin. Kun særlig fine årgange får lov at bære betegnelsen Vintage Port. Vinen bliver bedre jo længere den lagres, men vær forsigtig ved skænkningen, portvinen danner bundfald under lagringen, hvorfor den evt. kan dekanteres.

Full Port: er almindelig rød portvin, lagret op til 6—7 år.

Ruby Port: er almindelig rød portvin, lagret 15—20 år, klar, nærmest rubinrød i farven. Kan danne bundfald ved flaskelagring, dekanteres evt.

Tawny Port: er Ruby Port, der lagres endnu længere, op til 30—40 år, hvorved den røde farve bliver blegere og mere brunlig, samtidig bliver portvinen mere tør, derfor også egnet som aperitif.

Tawny Port fremstilles også ved blanding af yngre rød og hvid portvin.

White Port: er portvin af grønne druer. Den er i reglen sød og bedst egnet som dessertvin.

Serveringstemperatur: 12-14°.

Glas pr. ¾ l flaske: 12-14.

APERITIFVINE

adskiller sig fra hedvine ved, at de er tilsat specielle udtræk af urter, bark eller andet, der gør dem let krydrede og appetitvækkende.

Vigtigste oprindelseslande:

Italien, Frankrig, men der laves også glimrende vermouthtyper herhjemme.

Vermouth: den mest kendte aperitifvin, er krydret med malurt og udtræk af mange andre planter.

Sød vermouth fås både som brun og hvid, tør vermouth fås hvid.

St. Raphael og Dubonnet:

er franske aperitifvine, krydret især med kinabark.

Ambassadeur: har lidt smag af skal af citrusfrugter.

Campari: er egentlig en Bitter, sødlig og krydret med bl. a. skal af citrusfrugter.

Serveringstemperatur:

8—10°, serveres med ister-
ninger.

Glas pr. ¾ l flaske:

12—14.

Glas pr. 1/1 l flaske:

18—20.

FRUGTVIN

Frugtvin fremstilles efter samme princip som druevin, blot må man tilsætte rendyrket druegær og sukker til gæringsprocessen.

Af bordvinene kommer hvidvinstyperne druevinen nærmest, og af hedvine ligger de danske vermouthtyper

så tæt op af de italienske, at selv kendere kan have svært ved at skelne.

De danske frugtvine, der efterligner druevine, temperes og serveres som disse.

Kirsebærvin er dog den allerbedste danske frugtvin, kendt verden over for sin fine kvalitet.

Serveres især til is og andre desserter, frugt, som hyggedrik med ister-
ninger i, som longdrink med is og sodavand og som bestanddel i cocktails.

Serveringstemperatur: 8-10°.

Glas pr. ¾ l flaske: 12-14.

Køb af vin.

Vin bør altid købes i god tid, før den skal drikkes, da vinen skal have tid til at falde til ro og opnå den rette temperatur før serveringen. Jo længere vinen (især rødvin) lagres på flasken, des bedre vin får De for de samme penge. Køber De vin hjem engang imellem, er det derfor klogt at mærke f. eks. banderolen med indkøbsdato, så De altid ved, hvilken vin, der har ligget længst!

Opbevaring af vin

Det mest ideelle sted, man kan opbevare sin vin, er naturligvis en specielt indrettet vinkelder, men mindre kan også gøre det, f. eks. et skab eller et vinstativ, som er an-

bragt et ikke for varmt sted med nogenlunde konstant temperatur og uden træk.

Hvis et vinstativ står lyst, dækkes det til, vinen har ikke godt af for meget dagslys. Vin skal altid ligge ned, så proppen holdes fugtig, står en vin op for længe, kan den ødelægges af den smule luft, der kommer til.

Spiritus skal derimod altid stå op, da alkoholen ellers kan trække smag ud af proppen og i nogle tilfælde få proppen til at smuldre.

Holdbarhed.

Vin er ikke blot holdbar, den bliver også direkte bedre med alderen, dog indenfor en vis grænse.

Af bordvine er det især rødvinene, navnlig da bordeauxvinene, der bliver bedre, jo længere de lagres.

Jo ædlere en vin er, des længere er den om at nå sit smagsmæssige højdepunkt. De store bordeauxvine kan således være 10—20 år om at nå højdepunktet, store bourgognevine udvikles noget hurtigere, og de lette vine bør drikkes ret unge.

Efter temperering og optrækning mister vinen holdbarheden. Hvidvine skal helst drikkes samme dag, rødvine kan drikkes dagen efter med undtagelse af gamle, lagrede rødvine, der helst skal drikkes samme dag.

Temperering.

For at få den største nydelse, skal vin som andre drikke have den rigtige temperatur. Hvidvin, rosévin og mousserende vin skal være kælder-kold. Er den for varm, kan den enten sættes i køleskabet (men aldrig i fryserummet) $\frac{1}{2}$ times tid, eller den køles i rindende vand eller i en blanding af vand og is terninger. Sæt ikke vinen ned kun i is, det slår aromaen ihjel.

Rødvin skal have stuetemperatur.

Tag den op, et eller gerne flere døgn, før den skal drikkes, og stil den et sted uden træk og direkte sol.

Ved den lange temperering bliver rødvinen mere rund og fyldig i smagen og samtidig vil bundfaldet lægge sig til ro i flasken.

Kan De ikke nå at temperere vinen rigtigt, skal De aldrig — aldrig hverken sætte den på radiatoren eller i lunkent vand, så må vinen hellere serveres lidt for kold.

Optrækning.

Metalhætten skæres af lidt nede på flasken, så vinen ikke kommer i berøring med metal ved skænkningen.

Prop og flaskehals tørres af med køkkenrulle før optrækningen. Pas på ikke at ryste vinen ved optrækningen.

Dekantering.

Mange rødvine og portvine sætter bundfald, »depot«, i flasken, for at undgå bundfald ved skænkningen kan vinen dekanteres. Ved dekanteringen hældes den klare vin i en ubrudt stråle over i karaffel el. flaske, indtil der kommer bundfald. Dekanter med et tændt lys bag flaskehalsen, så ses bundfaldet let. Ved dekanteringen iltes vinen desuden og bliver blødere i smagen, hvilket især kan være gavnligt for unge vine.

Meget gamle og fine rødvine bør dog ikke dekanteres, for ikke at miste deres bouquet.

Skænkning.

Glassene skal aldrig skænkes helt fulde, men kun ca. tre-kvartfulde eller mindre, så vinens duft kan komme til sin ret, når man fører glasset til munden.

Før maden

Tør el. halvtør sherry
Aperitifvine
Mousserede vin

Server ikke for stærke cocktails, der svækker smagssansen, før en middag med gode vine.

Det er rart med lidt oliven, pea-nuts, saltstenger, ostebiscuits og andre snacks til vinen.

Til receptioner o. l.

Næsten alle vine og al slags spiritus kan serveres.

En reception kan gøres enkel med kun f. eks. hvidvin eller sherry og portvin. Men den kan også gøres meget omfattende, så gæsterne kan vælge mellem mange slags vin og spiritus.

Husk også juice til dem, der foretrækker det.

Suppe:

Klare supper:

Let, tør eller halvtør sherry,
tør eller halvtør hvidvin

Jævnede og

legerede supper:

Halvtør hvidvin,
tør eller halvtør sherry

Meget krydrede supper

som brun suppe,
oksehalesuppe o. l.:

Halvtør sherry eller madeira,
halvtør evt. halvsød hvidvin
eller evt. rødvin

Løgsuppe:

Let rødvin

Fiskesupper:

Halvtør hvidvin

Skaldyrssupper:

Tør eller halvtør hvidvin
eller tør eller halvtør sherry

*Til alle supper kan man i
stedet for en speciel vin al-
tid servere den vin, der hø-
rer til næste ret*

Grønsagsretter:

F. eks. maskeret blomkål, tomatrand, varme artiskokker m. m.

Halvtør eller halvsød hvidvin eller vin rosé

(Til asparges og grønsager med syrlig marinade foretrækker nogle at servere hvid vand, idet syren påvirker vinsmagen)

Kastanier:

Rødvin

Æggeretter:

Omeletter, gratiner, souffler:

Den vin, der passer til det fyld, der er i retten. — Oftest hvidvin

Fisk og skaldyr:

Kogte og stegte fiskefileter. Torsk m. mayonnaise og andre retter af magre fisk som rødspætter o. l.:

Tør eller halvtør hvidvin

Fed fisk som laks:

Halvtør eller evt. lidt halvsød hvidvin

Skaldyr:

Tør eller halvtør hvidvin. Til skaldyrssalater kan vinen evt. være lidt mere sød

Fjerkræ:

Kogt fjerkræ

f. eks. høns i asparges eller champignons, kalkun:

Halvtør eller evt. halvsød hvidvin eller vin rosé

Sprængt and eller gås:

Let rødvin

Stegt fjerkræ:

Til hvidt kød

(kylling, høne, kalkun):

Let rødvin eller tør eller halvtør hvidvin

Til mørkt kød

(and, gås):

Kraftig rødvin

Sammenkogte

fjerkræretter, ovnretter o. l.:

Let rødvin
halvtør eller halvsød hvidvin
eller vin rosé

Kød:

Kalvekød:

Let rødvin, gerne bordeaux
vin rosé
evt. tør ell. halvtør hvidvin

Oksekød:

Kraftig rødvin,
gerne bourgogne

Swinekød:

Let eller kraftig rødvin

Lammekød:

Ret let rødvin
især til kogte lammeretter:
evt. halvtør hvidvin
eller vin rosé

Til sammenkogte retter

som f. eks. bøf stroganoff,
ostindisk karry m. v.:
Næsten alle rødvine
eller hvidvine,
men det er som regel unød-
vendigt at vælge de dyreste

Vildt:

Fuglevildt:

Kraftig rødvin, gerne
bordeaux

Dyrevildt:

Kraftig rødvin,
gerne bourgogne

Ost og osteretter:

Til alle oste passer en kraftig rødvin, især til skarpe oste passer desuden portvin

Til osteomeletter, ostesouffle o. l.:
er rødvin bedst

Til ostebagværk:
Rødvin eller portvin

Til ostefondue:
Halvtør eller halvsød hvidvin

Et ostebord med et par gode danske oste og et par af de franske specialiteter, flûte og usødede kiks og rødvin til, er et dejligt og overkommeligt traktament til en hyggeligt aften med gode venner.

Dessarter:

*Jo sødere desserten er,
des sødere bør vinen være*
Sød sherry,
eller madeira
eller portvin

Smørrebrød:

*koldt bord, små
lune retter o. l.:
Halvtør ell. halvsød hvidvin
eller vin rosé
vil som regel være mest vel-
egnet, men til en lun lever-
postej passer rødvin dog
bedst*

Til kaffen

Cognac

Likører

Det er rart at kunne vælge mellem cognac og likør, nogen finder cognac for stærk, andre bryder sig ikke om sød likør.

Senere på aftenen

Whisky, Gin, Wodka,

Campari

Vermouth

Prince of Denmark serveret enten blot med is-terninger eller som long-drink med hvid vand eller tonic.

UDVALG AF BRUGSENS VINSORTIMENT

HVIDVIN

Tyske hvidvine

Liebfraumilch	Sødlig rhinskin 1/1 fl.
Niersteiner Domthal	Halvsød rhinskin med fin bouquet og smag 1/1 fl.
Piesporter Michelsberg	Halvtør, let moselvin m. elegant bouquet og smag 1/1 fl.

Fransk hvidvin

*Meursault	Tør bourgogne m. meget fin bouquet og smag 1/1 fl.
------------	---

Andre hvidvine

Palanza, hvid	Portugisisk, let sød hvidvin 1/1 fl., 1 1/2 l fl.
La Reina	Sød, fyldig hvidvin 1/1 fl., 1 1/2 l fl.

Hvidvinstype

Delicia	Sød, dansk frugtvin af hvidvinstypen 1/1 fl.
---------	--

ROSÉ VIN

Palanza rosé	Portugisisk, let, sød rosé vin 1/1 fl., 1 1/2 l fl.
Vin Rosé	Sød, velsmagende rosé vin 1/1 fl., 1 1/2 l fl.

RØDVIN

Franske rødvine

St. Georges St. Emillion	Fyldig, blød og behagelig bordeaux 1/2 fl., 1/1 fl.
Chateau Taillefer, Pomerol	Kraftig bordeaux m. træffellign. bouquet og smag 1/1 fl.
Macon	Rød kraftig bourgogne med fin bouquet og smag .. 1/1 fl.
Beaujolais	Let bourgogne med elegant bouquet og smag 1/1 fl.
*Chambolle Musigny	Kraftig bourgogne med meget fyldig og fin bouquet og smag 1/1 fl.
Côtes du Rhone	Kraftig, fransk rhonevin 1/1 fl.
Chateau-Neuf-du-pape	Kraftig rhonevin m. letkrydret bouquet og smag 1/1 fl.

Andre rødvine

Palanza, rød	Portugisisk, let, sødlig rødvin 1/1 fl. 1 1/2 fl.
Clarete Especial	Kraftig landvin 1 1/2 l fl.

MOUSSERENDE VIN

Ambassador, Vin mousseux	Tysk, halvsød, sekt-grundvin gjort mousserende her i landet 1/1 fl.
--------------------------	---

* Skaffevin

1/1 fl. indeholder	3/4 l
1/2 fl. indeholder	1/2 l

HEDVIN

Sherry

Amontillado, halvsød	Halvsød, gylden sherry med lidt nøddeagtig smag 1/2 fl., 1/1 fl.
Ambassador, medium	Halvsød sherry med fin bouquet og smag 1/1 fl.
Ambassador	Halvtør, lys sherry med fin bouquet og smag 1/1 fl.

Portvin

Ambassador, medium	Halvsød, kraftig, tawny portvin 1/1 fl.
Old London Club, rød	Kraftig, rød portvin 1/2 fl., 1/1 fl.
Old London Club, hvid	Sød, hvid portvin 1/1 fl.
Dow's White Port	Sød, hvid, fin portvin . 1/1 fl.
Ambassador	Halvsød, kraftig, tawny portvin med udsegt bouquet og smag 1/1 fl.

Madeira

Ambassador, medium	Sødlig, fyldig madeira 1/1 fl.
Very Fine Rich	Sød, behagelig madeira 1/2 fl., 1/1 fl.
Ambassador	Sødlig, fyldig madeira 1/1 fl.

DANSK FRUGTVIN

Solbærvn, Prince of Denmark	Udsøgt, dansk frugtvin 1/1 fl.
Prince of Denmark Kirsebærvn,	Udsøgt, dansk frugtvin 1/2 fl., 1/1 fl.

APERITIFVINE

Vermouth og vermouthtyper

Martini, brun	Sød, krydret, italiensk vermouth 1/1 l fl.
Martini, hvid	Sød, let krydret, italiensk vermouth 1/1 l fl.
Martini	Tør, italiensk vermouth 1/1 l fl.
Tarantella, brun	Sødlig, krydret dansk vermouthtype 1/1 fl.
Tarantella, hvid	Sødlig, let krydret, dansk vermouthtype 1/1 fl.
Dubonnet	Sød, fransk aperitif 1/2 l fl., 1/1 l fl.
Ambassadeur	Halvtør, fransk aperitif 1/2 l fl., 1/1 l fl.
St. Raphaël	Halvtør, fransk aperitif 1/2 l fl., 1/1 l fl.
Campani	Halvsød bitter, fremstillet i Danmark på italiensk licens 1/2 fl., 1/1 fl.

— men Brugsen kan også skaffe andre vine end de her nævnte — og naturligvis har Brugsen et stort udvalg i cognac, liker og anden spiritus.

Vin i maden

Ikke blot til maden, også i maden kan vin gøre underværker.

Hav en flaske vin stående til at bruge som krydderi, det er ikke så dyrt, som nogen tror. Brug også rester af bordvine i maden, her mærkes lidt bundfald i rødvinen ikke, er vinen blevet sur, skal De dog kun bruge den i marinader til salat el. kød. Lad vinen stege eller koge med retten hele tiden, så smagen trænger ind i retten, smag evt. til med lidt ekstra vin til sidst.

Hvidvin er ikke blot god til at dampe fisk i. Brug den i kalveragout, hæld den ved lammestegen i stedet for vand, kog panden fra stegt lever af med den og kom lidt i salatmarinaden.

Rødvin. Kog bradepanden fra oksestegen af med en dl el. to. Hæld den ved anden, flæskestegen og medisterpølsen, kog panden af med rødvin, brug den i tungesaucen, kom den ved en kylling, brug den til at marinere kødet i og derefter til stege-skyen o. s. v.

Hedvinene egner sig først og fremmest til desserter, f. eks. i fromager, is, lage til frugtsalat, til at væde kagebunde og makroner med. De er også gode at smage saucer til med, og sherry egner sig fint i en nyreret eller ved en kylling ligesom portvin.

”
Friskmalet kaffe
hver gang...
CIRKEL
KAFFE
er datomærket
top-kvalitet”

*De får friskmalet kaffe hver gang -
 både når De maler selv og når De vælger
 færdigmalet kaffe i aromatæt pakning.
 Cirkel kaffe - altid samme konstante
 topkvalitet og fine smag!*

LUXUS
 250 g netto

565

Færdigmalet
 i aromatæt dåse

BLÅ
 ¼ kg netto

545

½ kg netto
 kr. 10.70

HVID
 ¼ kg netto

480

½ kg netto
 kr. 9.40

**Nettovægt
 betyder
 kaffe for
 alle
 pengene**

*for emballagen
 er ikke
 vejet med.*

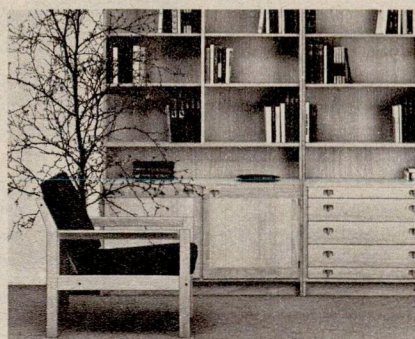
-og så får De endda dividende

BRUGSEN

E.W. møbelserie . . .

Sofa J103 med løse hynder	kr. 1371.00
Lænestol J99	kr. 542.00
Sofabord D45, 140 X 65 cm eller	
Sofabord D46, 90 X 90 cm	kr. 302.00
Spisebord C48, m. 2 udtræksplader	kr. 843.00
Spisestol J97	kr. 215.00
Armstol J98	kr. 265.00
Byggemøbler, opstilling som illust. .	kr. 1912.00
(leveres også m. overskabe)	
Lænestol J99	kr. 542.00

MØBLER

ALBERTSLUND
Roskildevej 45
(01) 64 88 66

ÅRHUS
Vesterbro Torv
(06) 12 90 00

AALBORG
Skalborg
(08) 12 76 44

HOLSTEBRO
Hostrupsvej 9
(07) 42 26 77

ODENSE
Østerbro 41
(09) 11 81 11

VORDINGBORG
Marienbergvej 90
(03) 775 nr. 1655

VEJEN
Arnfredvej
(053) 6 09 44

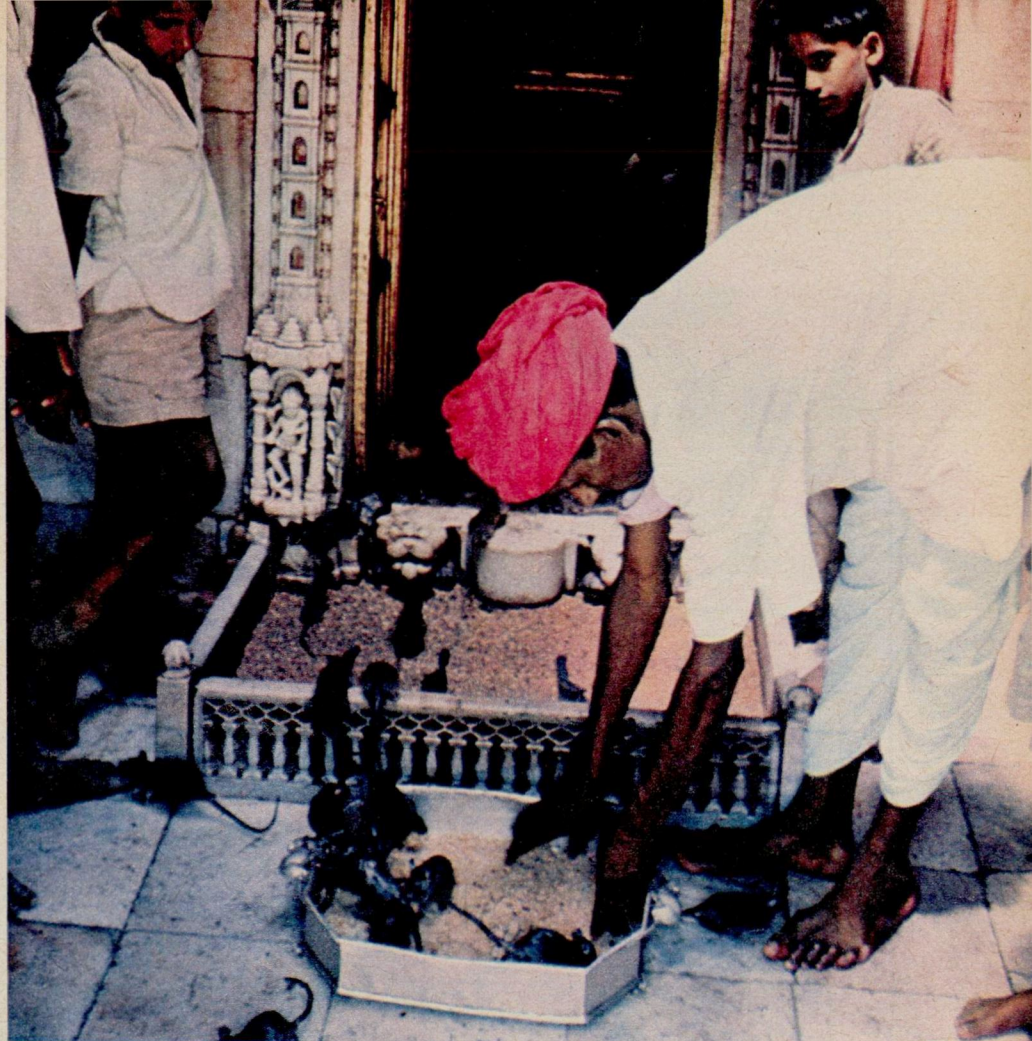
FDB-MØBLER
fås gennem
Brugsen

Besøg en af FDBs møbelafdelinger og se det store INTERTEST tæppeprogram - skæretæpper fra væg til væg

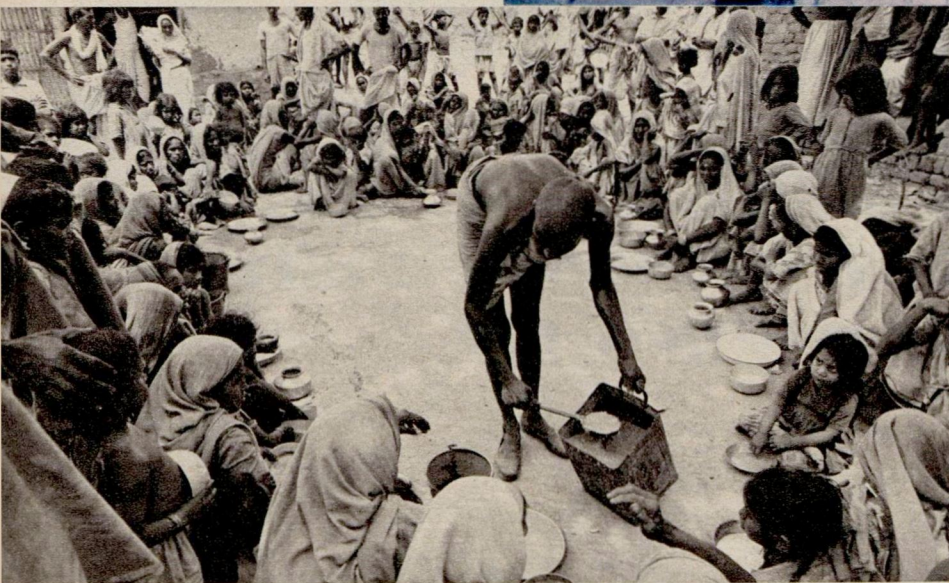
Rotterne forgudes og menneskene dør

TO TEMPELTJENERE træder ind i et stort rum, hvor dørene består af sølv og væggene af pragtfuldt udhugget marmor. Den ene ringer med en klokke. Den anden hælder en sækfuld hvedekom ud i et trug af sølv på gulvet, samtidig med, at en præst og de tilstedeværende besøgende istemmer en religiøs hymne...

Således fodres de hellige dyr i templet

▲ *Mad nok.* En tempeltjener anretter hvedekornene for de fede og forædte rotter.

◀ *En sketuld til hver.* Nødbespisning af indiske kvinder og børn i et hungerdistrikt.

▼ *Skoene af.* Når en gæst passerer denne rigt dekorede marmorportal og går ind i rottetempet, må han afføre sig sine sko og vandre barfodet over de indre gærdes brændende varme fliser.

i *Deshnoug*, en landsby i en af Indiens fattigste provinser, nær grænsen til Pakistan. De hellige dyr er rotter. Der findes anslåelsesvis 100.000 på templets grund, som er omgivet af en fæstningslignende mur. Deres ernæring kræver sækkevis af korn om dagen, men de har aldrig sultet, heller ikke når hungerekatastrofer krævede millioner af indiske menneskers liv.

Små og store gaver fra besøgende sikrer templets økonomiske grundlag og dermed rotternes og personalets levebrød. En stab bestående af en gammel præst, ti mand-

lige hjælpere og nogle kvinder tager imod gæsterne, indkasserer offergaverne og sørger for at føde og værne rottterne.

Pas på ikke at træde på en rotte, siger præsten til den besøgende. Hvis De dræber et af dyrene, må De erstatte det med en rotte af purt guld.

Boden kan i givet fald erlægges kontant, men prisen på et rotteliv ville både på den ene og den anden måde udgøre adskillige tusinde kroner.

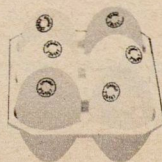
fortsættes side 39

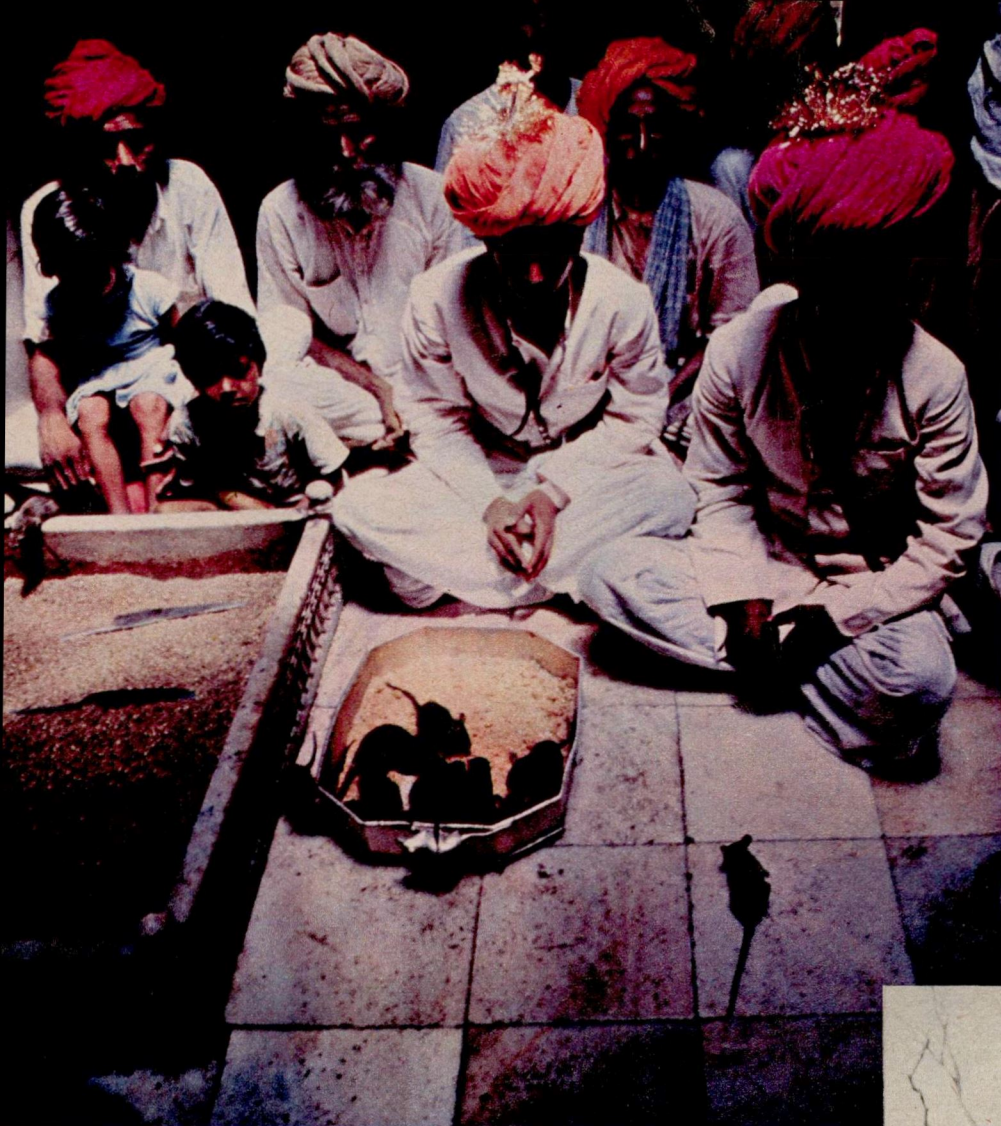

***"Det må være frygteligt at undvære
det blødkogte morgen-æg.."***

Det blødkogte morgen-æg gi'r energi og vitalitet til hele formiddagen. Æg indeholder masser af vigtige stoffer: protein, vitaminer og mineraler. - Det er ikke til at forstå, at nogen vil undvære det hurtigste og sundeste om morgenen!

ah·ÆG

I bøn til rotterne. Manden med den orange-farvede turban er en brudgom, som er kommet for at bede rotterne og deres gudinde om lykke og mange børn i det ny-indstiftede ægteskab.

Denne tro har sit udgangspunkt i overleveringen om den skønne *Karni*, som nu er rotternes gudinde. Hun ægtede engang i 1100-tallet kongen af *Jodphur*, men var så ulykkelig at miste sin eneste søn, som druknede i en brønd. Guderne afslog hendes bøn om at få barnet tilbage, men under indtryk af hendes skønhed tillod de, at han blev genfødt som en *kaba* – en hellig rotte. Fra da af genfødtes alle medlemmer af den nævnte kaste som *kaba*'er i *Deshnoug*.

Karni takkede for gunstbevisningen ved at bygge rottetemplet, og hun sad selv hedsunken i tavs meditation i templet i 150 år, 6 måneder og 2 dage, inden hun gik ud i ørkenen og forsvandt.

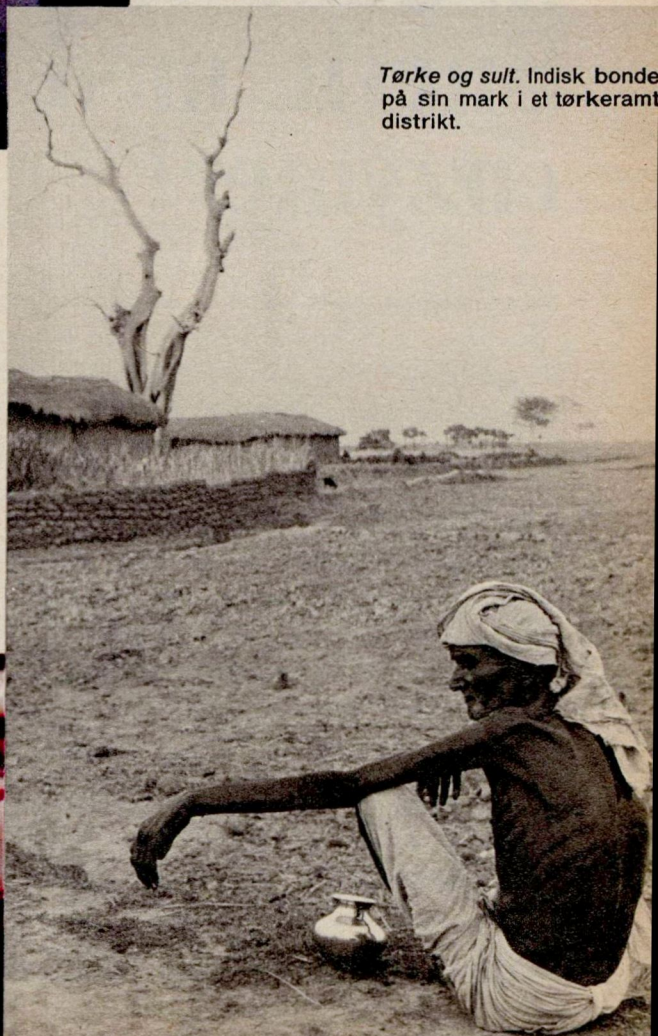
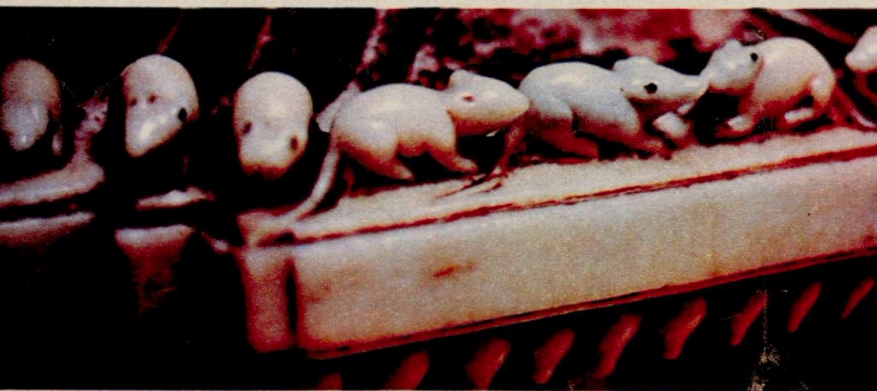
fortsættes side 41

fortsat fra side 37

Genfødes som rotter

BEFOLKNINGEN i *Deshnoug* ser ikke noget mærkeligt i, at rotterne i templet æder sig fede og store, mens mennesker dør af sult få kilometer derfra. Beboerne er overbevist om, at deres forfædres sjæle lever i disse for en europæer frastødende dyr. Ethvert medlem af *kharane-kasten*, som dør i *Deshnoug*, vil genfødes som en rotte, siger de, og enhver rotte, som dør i dette tempel, bliver bagefter et menneske i *Deshnoug*.

Alabast-rotter. Detalje fra et af templets mange billedhugger- og billedskærerarbejder.

Tørke og sult. Indisk bonde på sin mark i et tørkeramt distrikt.

Vi Snevit-brugere ved,

at det er dårlig økonomi
at købe 2 slags vaskepulvere,
når man kan
få dem begge i ét:
**Snevit med
enzymer!**

Vi er økonomiske med omtanke! For det første foretrækker vi 15% besparelse fremfor at deltage i et dumt lotteri!

Vi vælger Snevit i en stor, enkel og håndfast plasticpose - uden lotteri!

Og vi køber ikke et specielt og forholdsvis dyrt bio-aktivt forvaskemiddel og dertil et stovvaskemiddel...

Nøh, her er rigtig nok penge at spare med Snevit med enzymer - for her får vi begge slags vaskemidler i eet!!!

- Det er ikke bare noget Snevit siger, og som vi blindt tror på... Snevit har hele 2

DVN-varedeklARATIONER så vi kan være sikre på, at vi får det, vi køber - at det virker, som det skal

Snevit holder, hvad der loves på pakken og i reklamen!

VaredeklARATION 1

betyder at Snevit med Enzymer opløser alle vanskelige pletter med blod, sved, madrester, urin o. lign. under iblødsætning og forvask.

VaredeklARATION 2

betyder at Snevit med Enzymer er et lavtskummende stor- og maskinvaskpulver, der vasker både hvidt og kulørt blændende rent!

VAREDEKLARATION 1
enzymholdigt
vaskemiddel
til iblødsætning
og forvask.

DVN

VAREDEKLARATION 2
selvvirkende sæbe-
syndet vaskemiddel.
Lavtskummende
stovvaskepulver.

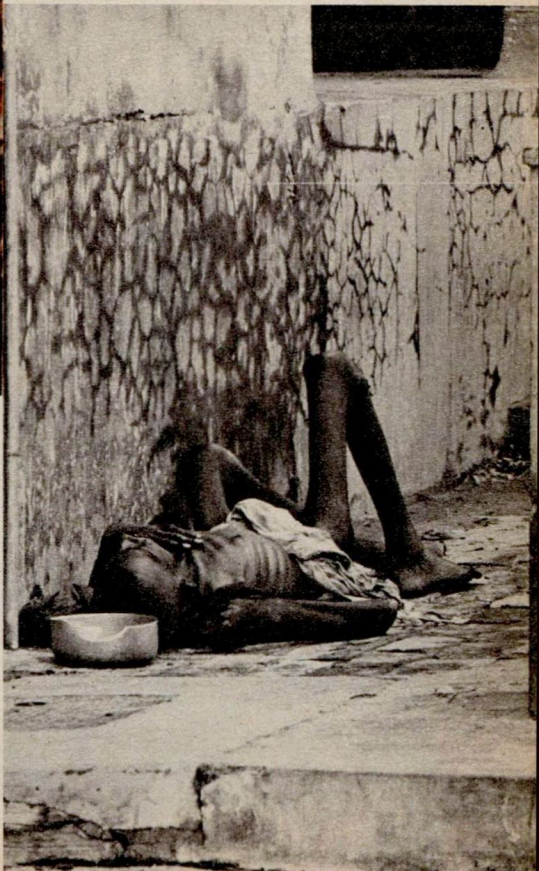
En fjerdedel af høsten

En af tempeltjenerne (til venstre) og besøgende børn (herover) i rottetempels allerhelligste.

Døende af sult – et ikke usædvanligt indisk gadebillede, når høsten slår fejl.

DET er kun i Deshnouk, man har et specielt rottetempel. Men også de mindre helige rotter breder sig i Indien.

Der er formentlig ti gange så mange rotter som mennesker i landet – og man regner med, at seks rotter lægger beslag på lige så megen føde som et menneske.

Resultatet er bl. a. at ca. en fjerdedel af Indiens kornhøst fortæres eller ødelægges af disse dyr (og endnu en fjerdedel af andre skadedyr). I år, da landet har haft en rekordhøst, beløber rotternes andel sig til 20-25 millioner tons korn. Det er lige så meget som den totale kormængde, der

høstes i Danmark på fire år, eller ca. tre gange så meget som det kvantum korn, Indien modtog fra USAs overskudslagre i hungeråret 1966.

Måske har de mennesker ret, som påstår, at den mest effektive bekæmpelse af sulten i Indien ville bestå i en systematisk krig mod rotterne. Det er blot uden større interesse, om det er rigtigt eller forkert. Overalt i Indien ville man nemlig af religiøse grunde afvise en sådan kampagne – uden hensyn til, hvor mange menneskeliv den kunne redde.

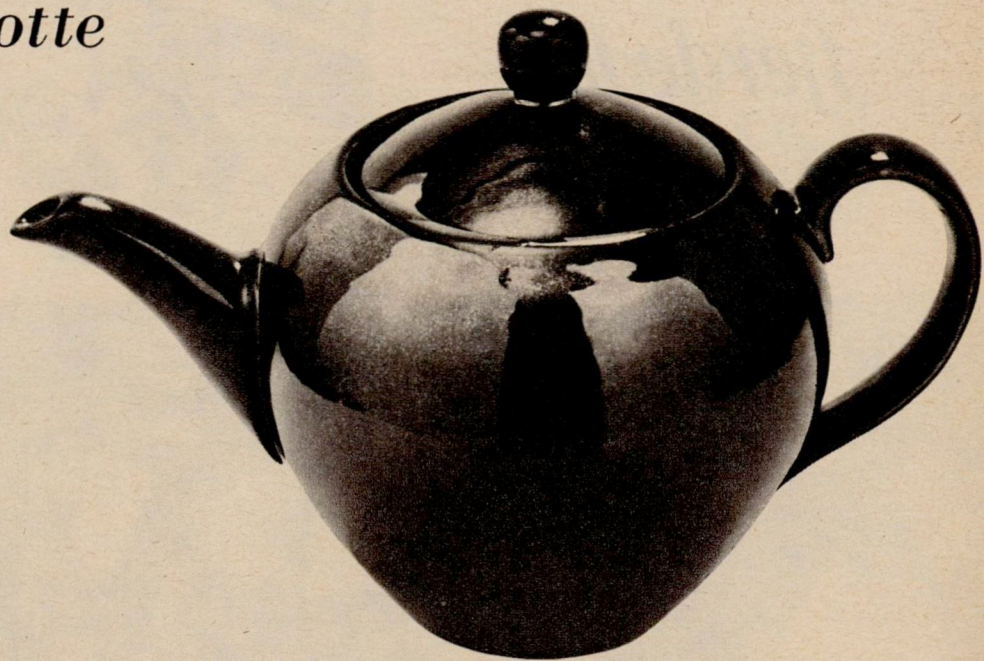
En velskabt tepotte

DER SKAL held til at finde en smuk tepotte, der kun koster 7,75 kr. Men den står i brugsen, sortglasseret og i den rigtige tepottefacon. Den går i farven til alle stel, den skænker uden dryp, og først i sidste hældevinkel må der en finger på låget, for at det ikke skal falde af.

Tepotten rummer ca. 1¼ liter fyldt helt op. I løbet af denne måned kommer samme model i en lidt mindre udgave (ca. ¾ l) til 6,30 kr.

Tefilterpose

Vil De undgå teblade i koppen har brugsen en filterpose med plasticbetrasket greb. Den passer til alle tepotter, er af glatstrikket bomuld og koster 1,65 kr. Dessinnr. er 43 46 35.

Læg blomsterløg og høst forårsglæde

I gamle dage (det er bare en snes år siden) var vintergæk, krokus og *eranthis* enerådende forårsblomster i haverne. Nu har vi et væld af blomster i stærke, dejlige farver, takket være de udsøgte blomsterløg, Danmarks dygtige gartnere hvert år sender på markedet. Gamle sorter forbedres eller krydses og nye opstår hvert år. Og sikkert er det, at ingen blomster er man så lykkelig for, som forårets første.

Forsiden på brugsens bestillingsseddel for blomsterløg er helliget de botaniske tulipaner. Smukke er de alle, men skal en enkelt fremhæves må det være *Red Riding Hood*. Den smuktformede blomst stråler i en karmosinrød farve, og bladene har dekorative mørke tegninger. Løgene koster som regel under en krone pr. stk.

Nyhederne er altid de dyreste, men er også spændende at eje. En af dem er *Greigii Oriental*, som sniger sig op til at koste 6 kr. for tre løg. Hos os er de flerblomstrede tulipaner favoritter. De er så yndefulde at se på, har smukke farver og kommer tidligt, blot løgene er lagt et lunt sted.

Også *narcisserne* (herunder pinse- og påskeliljer) er fornyede i årenes løb. De flerblomstrede *Tazetter* som *Cheerfulness*

(nr. 223) og *Triandus Thalia* (221) ser godt ud mellem de lidt stive påske- og pinseliljer, og det samme gør den fornemme, elfenbenshvide trompet påskelilje *Mount Hood*.

Omkring juni kommer *allium*, som fås i fem forskellige slags. De er helt anderledes end blomster „plejer van“, meget dekorative, og mange af dem egner sig tørrede til vinterens blomsterdekorationer.

Den smukke bestillingsseddel med de mange gengivelser i farve er et grundigt studium værd. Man fristes, men ruineres ikke selv om man giver efter, og glæderne venter forude.

Bestil løgene i god tid. De bedste og de nyeste er hurtigt væk. Glem ikke at have ejere, der har fødselsdag i oktober-november, altid er henrykte for at få blomsterløg.

For ikke-haveejere er der både hycinth, krokus og tulipanløg at få i FDBs frøafdelings fremragende kvaliteter. Hycinthløgene koster 3,60 for to, og vil man rigtigt flotte sig så er der den pragtfulde *amyrillis*, også kaldet „de fire verdenshjørner“, til hele otte kroner for et løg, men hvor er den også pragtfuld, og hvor kan den stå længe.

Svar

STØRRE OG BILLIGERE

FLERE læsere har beklaget sig over, at de ikke mere kan få 10 liters affalds-plastposer til deres 10 liters stativ, men kun 15 liters. De finder poserne for store til stativet og spørger, om 10 liter poserne ikke snart kommer igen.

Det gør de ikke i Brugsen ud over i HB, som kun fører 10 liter affalds-plastposer. Forklaringen er, at mange forbrugere har efterlyst større poser, og da FDB nu kan levere solide 15 liter plastposer i farverne mandelgrøn, orange og azurblå billigere end de gamle, hvide 10 liter poser, har man udmeldt de sidste. Indehavere af 10 liter stativer kan nemt tilpasse dette til 15 liter posen ved at tvinge affaldsstativets øverste åbne kant noget mere fra hinanden.

Poserne fås i ruller med 36 stk. (og om kort tid med 40 stk. til samme pris) til tre kroner pr. rulle. Stativerne hertil koster 4,85 kr.

BRUN SÆBE I PLASTBØTTE

SÅ FIK vi endelig ønsket opfyldt om en god emballage til brun sæbe (også kaldet krystalsæbe). Den fås nu i en plastbøtte med låg til 3,68 kr. for et kg netto. Lågets etiket oplyser om dosering og anvendelsesområder. Brun sæbe fås stadig i poser af 500 gram til 1,55 kr., og i plastspand med 11 kg til 27,50, det er 2,50 pr. kg.

RETTELSE
I Samvirke nr. 15 bragte Forbruger-Nyt den forkerte oplysning, at Nurenopvaskemidlerne nu er fremstillet af 100 % nedbrydelige syndeter. Det er kun Bio Nurens syndeter der er 100 % nedbrydelige, medens Nurens kun er ca. 90 % nedbrydelige.

MED OG UDEN KOST!

På *Hector* barbercreme til barbering uden kost står *brushless shave*. Hvorfor står der ikke på dansk, at barbercremen er til barbering uden kost, skrev en læser til os.

Forbruger-Nyt prøvede at finde et ligeså mundret dansk ord som det engelske *brushless*, men gav op og bad om læsernes hjælp. Vi fik følgende svar fra:

Grethe Hansen, Næstved: Med kost barbercreme. Uden kost barbercreme.

Erik Jørgensen, Nr. Alslev: Meko barbercreme. Unko barbercreme.

Elna Sørensen, Horsens: Kostfri barbercreme.

Asta Mikkelsen, Svenstrup: Barbercreme.

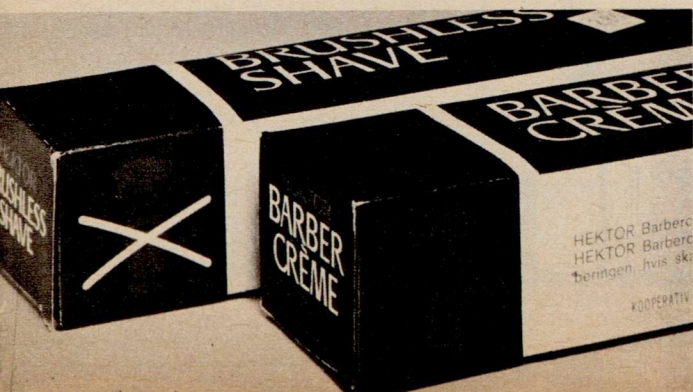
Per Andersen, Odense: Selvmirkende barbercreme.

Ernst Forsmann, København: Brugslet barbercreme eller Uden kost barcreme.

Vi spør, at Vibyfabrikkerne stadig mener, at de engelske ord *brushless* og *shave* er så indarbejdede, at alle barberende mænd (og deres koner) kender dem lige så godt som for eksempel ordet *week-end*, som man heller ikke har fundet et rammende dansk ord for.

I øvrigt er der en barberkost på barbercremen og en overstreget barberkost på *brushless shave*.

Der takkes for de venlige breve med en hilsen fra Vibyfabrikkerne.

Pyrolux VAFFELJERN

VAFLER hører til de kager, der bages uden ovn, og til dem, der er så hyggelige. Spørg ikke hvorfor, det er lige sådan med æble-skiver.

Men et vaffeljern skal der til, og brugsen har fået et fint vaffeljern med fluonbelægning til el og gas til 42,85 kr. Belægningen letter rengøringen af jernet, og dejen hænger ikke i jernet. Der er god mening i at anskaffe sig et sådant vaffeljern, ikke mindst når der er børn og unge i familien. De kan lide vafles, og de kan lide at bage dem og traktere vennerne med dem.

FDBs prøvekøkken har bagt fede vafles og magre og rapporterer et smukt resultat med de afprøvede deje.

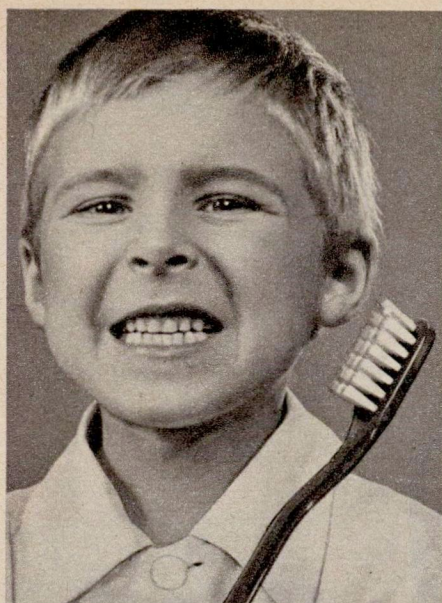
Vaffeljernet er af støbt aluminium, poleret udvendigt og fluonbehandlet indvendigt. Der bages fem hjerteformede vafles ad gangen i jernet. Metaltrådshåndtaget er forsynet med en klemme, der holder jernet lukket under bagningen.

Et vaffeljern er ret tungt, det kan ikke være andet, og der må bruges grydelapper under bagningen, da håndtaget af tekniske grunde ikke kan isoleres.

Vaflejerne er lækrest friskbagte. De spises, som de er, eller med sukker/syltetøj og eventuelt creme fraiche eller flødeskum. Med jernet følger opskrift på tre vaffeldeje. Her er en fjerde opskrift på meget fine vafles, overladt os af FDBs prøvekøkken. De holder sig sprøde i længere tid end almindelige vafles, men ligegyldigt hvilken dej, der anvendes, er nybagte, lune vafles sprødest.

Mormors vafles (ca. 15 stk.)
3½ dl piskefløde
125 g hvedemel
½ tsk. vanillesukker

Fløden piskes stiv. Mel og vanillesukker vendes i. Vaffeljernet varmes igennem på begge sider og pensles med lidt margarine. Ca. ⅓ af dejen lægges midt på jernet. Jernet lukkes sammen og vaflejerne bages ca. 2 min. på hver side.

-disse tænder og alle tænder
fortjener
en ny

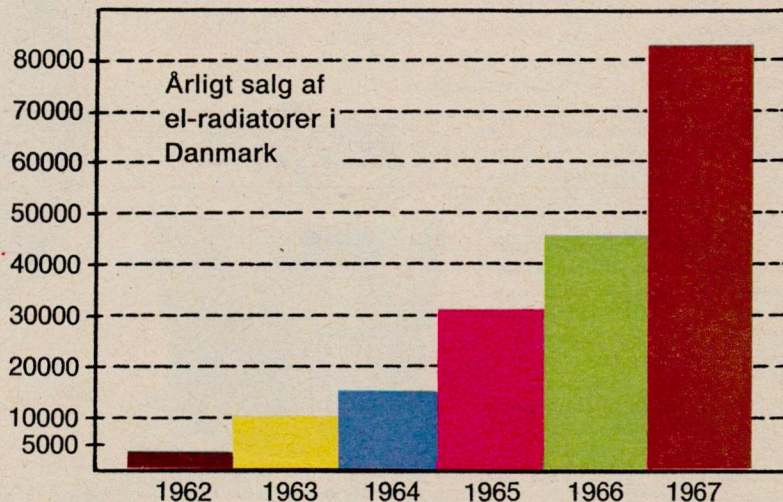
TANDBØRSTE

Tandex væbnet til tænderne...

Bay & Vissing A/S

EL-VARME ER FREMTIDENS FJERNV

Antal
el-radiatorer

blue-FLUSH

**TOILET
RENS**

...giver et friskt brus af blåt vand

Renser, når De skyller
Desinficerer døgnet rundt
Effektiv til ca. 1000 skyl

ET MILLIONBELOB bortødes hvert år i Danmark, fordi ufuldkomne fyringsanlæg lader umådelige varme- og energimængder gå til spilde. For at hindre disse tab må der ganske vist også investeres en hel del penge, men de vil være godt givet ud, mener varmek eksperter.

For hvad der vel i grunden er vigtigere: Også det menneskelige velvære lider i høj grad under for eksempel overdimensionerede centralvarmeradiatorer og ufuldstændig forbrænding i de traditionelle fyringsanlæg med tilstoppede skorstene, luftforurening og måske brand- og forgiftningsfare til følge.

Problemet vokser naturligvis, lige indtil der gøres noget alvorligt ved det, og fremadskuende teknikere er allerede i fuld gang. Meget tyder på, siger de, at elektriciteten vil være den foretrukne varmekilde i fremtidens boliger. Ej sådan at forstå, at de lykkelige ejere af oliefyr med mere er fortabte, men at vi efterhånden som fremtidens samfund tager mere form vil udnytte de forhåndenværende energikilder endnu bedre.

Når elvarmen ikke hidtil har fået større udbredelse her i landet, skyldes det, at driftøkonomien har virket afskrækkende. De senere års store indkomststigning har imidlertid – muligvis en kende overrumplende – aktualiseret el-løsningen i boligbyggeriet. Der findes i dag 5.000 elopvarmede boliger i Danmark. I Sverige er der 80.000, i Norge 600.000 og i USA tre millioner. Her-

RME

hjemme vokser salget af elradiatorer stærkt fra år til år.

40-50 procent spildes

En undersøgelse af opvarmningen i nogle brugsforeninger landet over er nylig gennemført, og de indvundne erfaringer peger i samme retning. Til butiksofvarmning vil elvarme nemlig være særdeles ideel, når tiden er moden, siger ingeniør *Ejner Udsen*, FDB, som forestod undersøgelsen. Han sammenfatter på denne baggrund sine indtryk således:

– Som bekendt er de andre nordiske lande meget længere fremme med elvarme, end tilfældet er her i Danmark. Eksempelvis kan nævnes, at Domus i Stenungsund (nord for Göteborg) har bygget et varehus på 4.200 kvadratmeter, hvor der anvendes el til opvarmning. I dette tilfælde anvendes køleanlæggene også i forbindelse med opvarmningen, hvilket giver eldriften særlige fordele. Det svenske *Kooperativa Förbundet* fortjener ros for dette initiativ.

– De traditionelle fyringsmetoder giver, hvad enten det drejer sig om butik eller bolig, meget dårlige reguleringsmuligheder for forbrugeren og er derfor ofte skyld i et større eller mindre spild af både plads, varme og dermed penge. Desuden forhindrer de nyttiggørelsen af den såkaldte „gratisvarme“, som fremkommer i enhver bolig ved belysning, solindstråling, elektriske husholdningsapparater etc. Mens de varmekalorier, man på den ene eller anden måde skrabes sammen fra forskellige kilder bruges 100 procent, når man har termostattyret elvarme, spildes 40-50 procent af denne varme ved de traditionelle fyringsmetoder.

– Vi skal selvsagt ikke bare præke løs om elvarmens velsignelser eller tro, at dens fordele vil være lige store overalt i landet eller under alle forhold, siger *Ejner Udsen* videre. Men efter denne undersøgelse, som også gav os vigtige fingerpeg om vilkårene for elopvarmning i boliger, kan vi så småt begynde at pille ved den gængse opfattelse af varmforsyningens problematik. Her står vi sikkert over for en af de vanskeligste opgaver, fordi vi må kæmpe en besværlig og langtrukken kamp mod alle tiders konservatisme. Alene det at forklare folk, at et hus uden skorsten ikke nødvendigvis behøver at være „noget underligt noget“...

(Fortsættes side 46)

Jeg er også
gået over til
PRINCE

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

Filtercigaretten med fuld tobakssmag

Der er mindst 262 billigere cerutter

(også nogle fra os)

alligevel er Golf blandt de mest købte (Hvorfor?)

De specielt udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

(Fortsat fra side 45)

– Det var nok ønskeligt ad åre at få noget mere hånd i hanke med kommunernes indflydelse på elpriserne, siger ingeniøren. Men i øvrigt er der næppe tvivl om, at de driftsøkonomiske kriterier, som hidtil har ligget til grund for valg af energikilde til varmesystemet vil blive forandret. Forbrugernes komfortkrav er i mange tilfælde stærkere end interessen for at spare et par hundrede kroner på et varmebudget, som år for år udgør en stadig mindre del af indkomsten.

– Elvarme må derfor nok betegnes som fremtidens fjernvarme, siger FDBs varmeekspert, og det så meget desto mere som atomkraftværkerne vil begunstige denne udvikling. Det er allerede nemt at se ulemperne ved, at hver husstand kører med sit eget varmeanlæg. Både for den enkelte familie og i „nationaløkonomisk“ forstand er de mange mindre kul- og oliefyre ofte en dårlig forretning.

Elvarmens fordele er nemme at få øje på. Elvarmeanlægget er driftssikkert, rentligt og pladsbesparende. Man slipper for sod, røg, støj, lugtgener, utætheder, tæring, fyringsbesvær og skorstensrensning. Til gengæld slipper man ikke for at holde sin bolig forsvarligt isoleret, og det koster naturligvis penge. De fleste nyere bebyggelser er dog så godt rustet mod de unødvendige varmetab, at kun enkelte forbedringer her bliver nødvendige.

Radiatoren hæftes på

En af elvarmens betydeligste fordele er en 100 procents udnyttelse af den moderne reguleringsteknik, som giver mulighed for at tilfredsstille de individuelle varmebehov fra rum til rum. Mulighederne for at producere og styre varmen efter bestemte formål er særdeles store med de fuldautomatiske termostatstyrede elvarmeanlæg.

Der findes flere forskellige elvarmesystemer. Dels er der vægradiatoren, som trækker luften forbi et varmelegeme, men som selv har en ret lav overfladetemperatur. Dels er der panelradiatorene, som helt omslutter varmelegemet, og som derfor i modsætning til vægradiatorene har en høj overfladetemperatur. Endelig er der loftsvarmeanlægget, som måske er mest kendt i Danmark. I dette anlæg har varmelegemet form af en tynd plastfolie, og heri er ledematerialet indvalset. Plastfolien fås i forskellige bredder, alt efter behovet, og hæftes på loftet.

Loftsvarmeanlægget afgiver en jævn strålevarme, så selv om man i skolen lærte, at varmen søger til vejrs, behøver man ikke være nervøs for at få det fodkoldt med dette system. Undersøgelser har vist, at temperaturen med loftsvarmeanlægget ikke svinger mere end højst 1° C fra loft til gulv – heller ikke, selv om der for eksempel er en bordplade imellem.

Elpriserne i Danmark har hidtil været – og er stadig – noget svingende fra sted til sted, men der kan allerede spores en ensretningstendens og dermed en lavere gennemsnitspris. Det er givet, at et øget elek-

(Fortsættes side 49)

HVAD **TALER** DE OM

ledbebo-dragt

– at BIO-TEX har løst et gammelt vaskeproblem for den moderne husmoder . . !

Blot ved blodsætning eller forvask med BIO-TEX forsvinder al snavs og de vanskelige pletter af

æggehvide, blod, mælk, fedt, chokolade, urin, transpiration o. l. – fuldstændig sporløst.

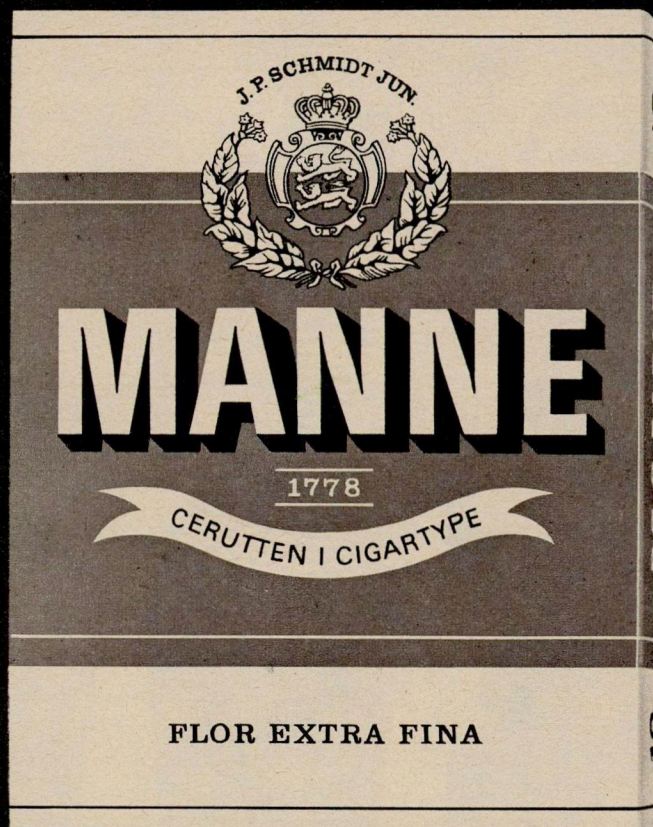
BIO-TEX er også uden konkurrence til klatvask og finvask. – BIO-TEX er økonomisk i brug, kun een strøget spiseskefuld til 2 l vand.

FORBRUGER-TIPS:

Fru AN i Rønne skriver:
Det er ikke alene til vask, jeg bruger BIO-TEX, men også til afsæbning og rengøring, og jeg vil nødig undvære det i køkkenet og badeværelset, ligesom jeg bruger det til alle gulvene.

BLUMØLLER

BIO-TEX gør vask næsten overflødig

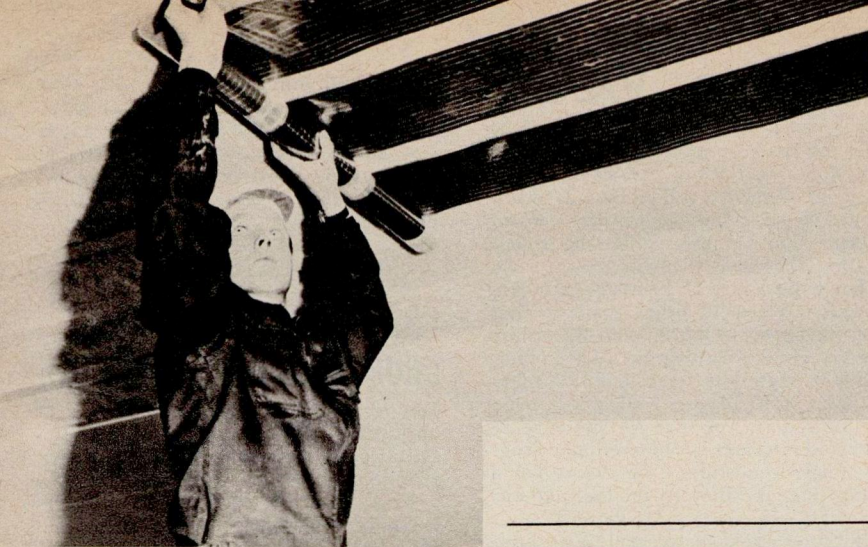

Smager Manne for meget som en cigar?

Vi kunne sagtens få Manne til at smage som en almindelig cerut. Vi kunne være mindre kritiske, når vi vælger tobakker - og vi kunne lade være med at gøre så meget ud af rulningen. Men mænd, som ryger Manne, gør det netop, fordi den ikke alene smager som en cigar - men som en god cigar. Manne er den bedste cerut - den skal ikke laves om!

Manne - cigarkenderens yndlings-cerut - koster kun 81 øre!

Plastfolien, der udgør loftsvarmeanlægget, nærmest „tapetseres“ på loftet, som det ses her.

(Fortsat fra side 46)

tricitetsforbrug vil give sig udslag i lavere priser. Et af landets store elforsyningsselskaber oplyser, at en forøgelse med 50 procent af det gennemsnitlige, årlige elsalg på ca. 2000 kWh pr. boligforbruger til ca. 3000 kWh vil kunne reducere prisen med ti procent eller ca. en øre pr. kWh.

Hvad det koster

En sammenligning af omkostningerne ved henholdsvis centralvarme med oliefyrt og opvarmning med elradiator viser, at elopvarmning under visse omstændigheder godt kan „betale sig“ i dag, selv om elektriciteten koster mere end dobbelt så meget som olien. Det er naturligvis elvarmeanlæggets lave anlægsudgifter, som her spiller ind.

Som grundlag er der regnet med et hus på ca. 140 kvadratmeter med en effektiv varmeisolering. Da elvarme, hvad angår de rene driftsomkostninger, er dyrere end centralvarme, er der forudsat en forbedret varmeisolering i elvarmetilfældet. Herefter ser regnestykket således ud:

Anlægsudgift for oliefyrt:

Varmeanlæg, olietank m. m.	12.000 kr.
Skorsten, areal til fyrrum	2.000 kr.
Ekstra elinstallation	300 kr.
Samlet udgift	14.300 kr.
Årsudgift ved 10 % p. a. og kapital afdraget over 15 år	1.715 kr.
Service og elforbrug til fyr og pumpe	200 kr.
Olieforbrug, 4.500 liter à 25 øre (inkl. moms)	1.125 kr.
Samlet årsudgift	3.040 kr.

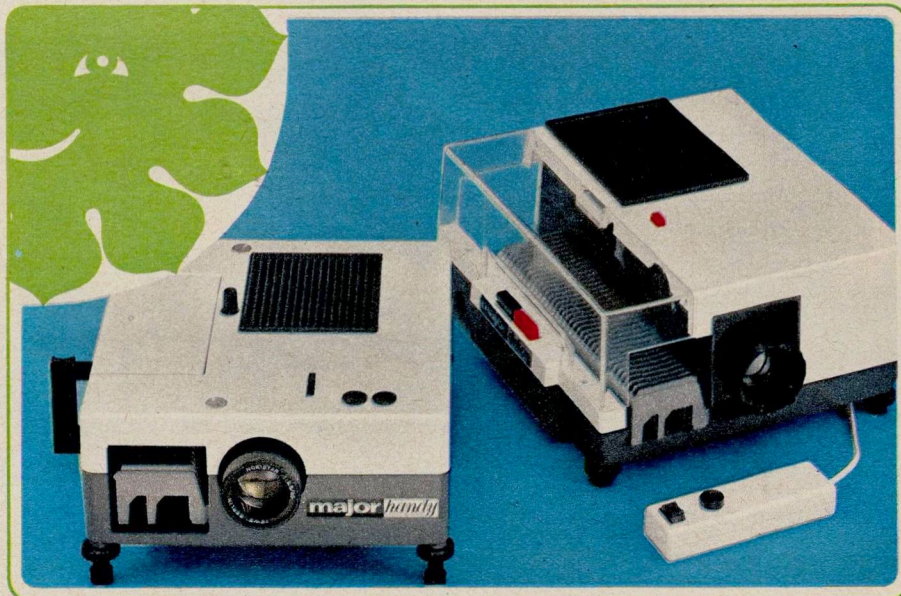
Anlægsudgift for elvarme:

Varmeanlæg, varmtvands-beholder m. m.	5.000 kr.
Ekstra isolering	1.000 kr.
Samlet udgift	6.000 kr.
Årsudgift ved 10 % p. a. og kapital afdraget over 15 år	720 kr.
Elforbrug, 18.000 kWh à 12,9 øre (inkl. moms)	2.320 kr.
Samlet årsudgift	3.040 kr.

Denne beregning er naturligvis skønsmæssig, men særdeles interessant alligevel. I det øjeblik, da el-tarifferne skaber mulighed for en endnu bedre driftsøkonomi, er klokken slået.

En harmonisk tilpasning af belysning, ventilation, varme og køling samt en højt avanceret reguleringsteknik vil være almindeligheder i fremtiden. Og det ser efterhånden ud til, at denne fremtid slet ikke er så langt borte.

Ole Meisner

det bedste ved ferien

- er de billeder, man henter med hjem. Derfor fortjener Deres dias en MAJOR PROJEKTOR! De to nye medlemmer af MAJOR-familien, MAJOR HANDY og MAJOR DE LUXE er begge udstyret med fornem, uhyre skarptegnende optik og Jod-Halogen-lampe - det giver uovertruffen lysstyrke!

MAJOR DE LUXE

fuldautomatisk projektor med fjernkabel til indstilling af billedskift og -skarphed. Objektiv: 2,8/85 mm. Den kraftige Jod-Halogen-lampe - på 24 v/150 watt - gør MAJOR DE LUXE projektoren velegnet til brug i selv ret store lokaler.

MAJOR DE LUXE til 5x5 cm og standardmagasiner. Fuldautomatisk - tilslutn. for lydband - knap til alm. og fuld lysstyrke. Incl. fjernbetjeningskabel og lampe.

kr.698

MAJOR HANDY

er halvautomatisk, men har samme skarptegnende objektiv - 2,8/85 mm - som MAJOR DE LUXE. Det er nemt at indstille, så De får klare og skarpe, store billeder. Jod-Halogen-lampen er så kraftig - 12 v/50 watt - at Deres dias kan projiceres op til 1 m's bredde. MAJOR HANDY til 5x5 cm og standardmagasiner. Halvautomatisk. Prisen er værd at lægge mærke til - incl. lampe koster MAJOR HANDY kun

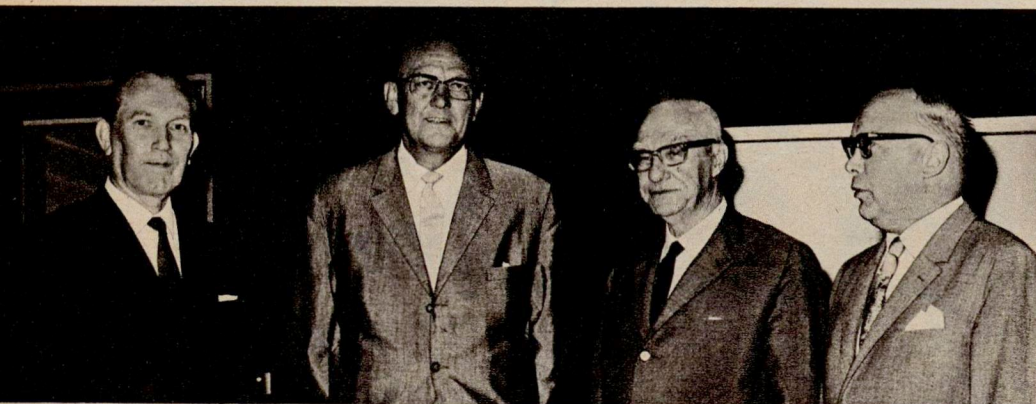
kr.298

BRUGSEN

FINSKE BRUGSFORENINGSLEDERE VIL LÆRE AF DANMARK

28. og 29. august havde FDB og HB besøg af den finske brugsforeningsorganisation KKs repræsentantskab og direktion, der har foretaget en studierejse for at studere kooperative strukturspørgsmåls løsning i Sverige og Danmark. I FDB gav formanden *Lars P. Jensen* de finske gæster en orientering med påfølgende spørgetime, og i HB fortalte formanden, *Kaj Nielsen*, om denne store forenings udvikling. Fra besøget i FDBs hovedkontor ses her *Lars P. Jensen* sammen med (fra venstre til højre) den finske arbejdsminister *Viljo Virtanen*, repræsentantskabsformanden, chefdirektør *Paavo Heinimo* og KKs chefdirektør *Jorma Jalava*.

SONNEFONDEN SKAL STØTTE PIONERGERNING FOR ANDELSBEVÆGELSEN PÅ GRØNLAND

VED AFSLØRINGEN af mindepladen for pastor *H. Chr. Sonne*, der i 1866 i Thisted stiftede Danmarks første brugsforening og ved dette initiativ satte brugsforeningsbevægelsen i udvikling, gav formanden for FDBs bestyrelse, *Lars P. Jensen* meddelelse om oprettelse af *Sonnefonden* med en kapital på 50.000 kroner.

Fonden er stiftet af FDBs bestyrelse til minde om pastor *Sonnes* pionerindsats for brugsforeningsbevægelsen. En væsentlig del af fondens midler er kommet til veje ved salget af „førstedagskuverter“ med *Sonnefrimærket*, der udkom sidste år i anledning af brugsforeningspionerens 150 års dag. FDBs bestyrelse har suppleret fondsmidlerne op til de 50.000 kr.

Det må næsten siges at være i pastor *Sonnes* ånd, at fondsmidlerne skal bruges til styrkelse af pionerindsats for andelssagen. Fondens formål er at yde økonomisk støtte til oplysningsarbejde til fremme af andelssagens udbredelse på *Grønland*. Her kan der blandt andet være tale om at yde tilskud til gennemførelse af kurser (og deltagelse i disse) såvel som tilskud til udarbejdelse af oplysningsmateriale om andelssagen på det grønlandske sprog.

I en fem-mands fondsbestyrelse er indtrådt formanden for FDBs bestyrelse og et medlem af denne foruden formanden for *Nekso* brugsforening (pastor *Sonnes* fødeby er derved repræsenteret) og formanden for *Thisted Arbejderforening* (pastor *Sonnes* værk). Femte med-

NU ER DET VÆGTE

HUSMODEREN ved, at det næsten altid betaler sig at købe ind i store portioner. Brugsforeningerne har den samme fordel og lader gevinsten gå videre til forbrugerne. Men der kommer format over indkøbene, når brugsforeningerne i hele Norden køber ind sammen.

For nylig købte Nordens brugsforeninger personvægte til brug i badeværelser. Det var en norsk fabrik, som fik ordren, der var ganske usædvanlig i sit omfang: 100.000 vægte i to forskellige udførelser. En sådan ordre betyder fordelagtige priser for forbrugerne, og man vil kunne se det i løbet af efteråret og vinteren, når brugsforeningerne udstiller disse vægte. For at understrege kvalitet er de forsynet med *varefakta*, og der er ti-års garanti.

Til brug i køkkenerne skal husmødrene

have husholdningsvægte. Dem køber brugsforeningerne også ind i fællesskab. Det bliver en svensk fabrik, som skal levere denne kvalitetsvare. Også husholdningsvægtene kommer frem til en i forhold til kvaliteten særdeles fordelagtig pris.

FØRSTE INTERNATIONALE BRUGSFORENINGSSEMINAR

Det første danske andelsseminar specielt om brugsforeningsproblemer er netop sluttet på kursusjendommen „Bakkerne“ i Holte. Som et led i Danmarks deltagelse i FN's udviklingsprogram arrangeredes kurset af regeringen i samarbejde med ILO og FAO. Deltagere var embedsmænd og brugsforeningsledere fra en række lande verden over, fra Fijioerne i øst til Puerto Rico i vest.

Blandt seminarets danske foredragsholdere var professorerne *Kjeld Philip* og *Bjarke Fog* samt førstedirektør *Ebbe Groes*, FDB, der blandt andet talte om grønlandske erfaringer.

I september har der også været internationalt andelsseminar på gartnerhøjskolen „Søhus“ ved Odense. Det var arrangeret af Den internationale kooperative Alliance og drejede sig om problemer og fordele ved strukturforandringer i andelsvirksomheder.

lem er udpeget af Andelsbevægelsens kontaktudvalg for Grønland.

Gennem dette udvalg vil grønlandernes ønsker og planer komme frem til fondsbestyrelsen, som derefter træffer beslutning om anvendelse af de til rådighed værende midler. Årligt disponeres over renterne af den indestående fondskapital og desuden over en så stor del af hovedstolen, som fondsbestyrelsen finder nødvendig. Da der er tale om støtte til pionerindsats, bliver der let brug for uddeling af varierende beløb; ét år til en større indsats, næste år måske til indsats i mindre omfang. Desuden er det tanken, at fondens virksomhed skal begrænses og i løbet af et kortere åremål opbruge sin kapital.

Fonden vil i almindelighed uddele støtte uden at indhente ansøgninger, men som sagt efter først at have lært grønlandske ønsker at kende. Uddelingen finder sted hvert år på pastor *H. Chr. Sonnes* fødselsdag, første gang den 16. august 1969.

ET JA TIL NORDEN

MENS den danske brugsforeningsbevægelse årligt samles til FDBs generalforsamling for der at gøre det afsluttede regnskabsårs forløb op, mødes norsk brugsforeningsbevægelse hvert tredje år til kongres.

Ved kongressen for nylig holdt formanden for den norske fællesforening (NKL), direktør *Peter Søiland* en bemærkelsesværdig tale, hvori han udtalte sig positivt for et øget nordisk samarbejde, og han mente i denne forbindelse såvel øget samarbejde imellem nationerne som imellem landenes brugsforeningsbevægelser.

Peter Søiland fremhævede i sin tale, at

det nordiske kooperative samarbejde har udviklet sig positivt i den forløbne kongresperiode. Det gælder indkøbssamarbejde om en lang række varer, såvel som fællesforeningernes køb hos hverandre, hvorved deres fabrikskapacitet udnyttes fordelagtigt.

Samtidig har ideen bag Nordisk Andelsforbund fået ny grobund i de seneste år, sagde *Peter Søiland*.

Det nordiske samarbejde på det statslige plan har fået ny aktualitet på baggrund af de aktuelle internationale markedsforhold, udtalte *Peter Søiland* videre, og han håbede, at politikerne vil vise det mod, som skal til, så de kommer ud over „betænkningernes stadium“ og frem til politiske beslutninger, så Nordens folk i praksis kan realisere tanken om et større og et samarbejdende Norden.

Peter Søilands positive indstilling til øget brugsforeningssamarbejde i Norden fortjener særlig opmærksomhed. Den markerer nemlig, at den fra norsk side hidtil udtrykte, forbeholdne indstilling til nordisk samarbejde, nu helt er bortvejret.

I den forløbne kongresperiode er den norske brugsforeningsbevægelse nået et godt stykke fremad i retning af større enhed. Udadt er *S-symbolet* på landets brugsforeninger blevet det ydre udtryk for bevægelsens enhed.

Omsætningstal er steget både i fællesforeningen og i de enkelte brugsforeninger, og selv om prisstigninger bærer en del af skylden, er der dog også tale om reel fremgang. Medlemstallet i Norges brugsforeninger er nu steget til 376.000 familier. Som et positivt udtryk for deres tilhørsforhold til foreningerne kan man tage en væsentlig stigning i medlemsindskud i foreningernes låneafdelinger. De samlede indskud har nu passeret en halv milliard kroner, dette har været medvirkende til udbygning af brugsforeningsbevægelsens butikker og virksomheder.

Et helt nyt Valo
-bryder gennem renhed, gennem hvidhed....til

bio-tindrende hvidt!

Bio-aktive enzymer, fortættet vaskekraft og 3 slags hvid-refleks...

1.

Tag en virkelig vanskelig plet og slip Valo's enzymer løs på den.

2.

Se hvordan snavset ligefrem glider af. De mest genstridige pletter bukker under og snavset trækkes ud.

3.

De særlige hvid-reflekser tilbagekaster lyset i de bio-rene fibre med en helt ny styrke af hvidhed!

Oplev en storvask med enzymer, fortættet vaskekraft og hvid-refleks. Ny Valo gør Deres storvask bio-tindrende hvid!

El-hobbymaskine med tilbehør

BORING, savning, slibning og polering indgår i næsten ethvert hobbyarbejde og til arbejder i hjem og hus, og nu kan man få Major elboremaskinen med stiksavsæt og slibe/poleresæt samlet til knapt 200 kr.

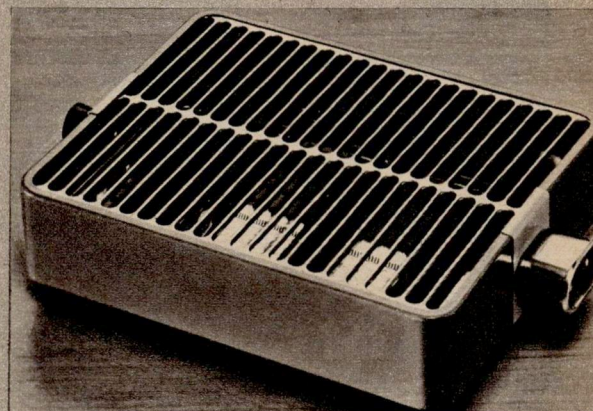
Stiksaven er en ny model, der er nem at montere, idet stiksavens drivaksel spændes direkte i borepatronen. Der følger en klinge til metal og to klinger af forskellig finhed til træ og plaststoffer med i sættet. Saven kan

save i kurver eller lige med en indstillelig styreskinne. Skæredybden i træ er op til 38 mm.

Slibe/polere-sættet består af en kraftig gummibagskive, hvor slibebepapir (der følger 10 stk. med) eller lammeulds-kive sættes på.

Boremaskinen til 220 volt jævn- eller vekselstrøm, er dobbelt isoleret, hvilket gør den fuldstændig sikker i brug ude og inde, selv i fugtige rum. Borekapaciteten er op til 8 mm i stål og 16 mm i hårdt træ.

◀ Den formstøbte emballageæske er god til opbevaringen hjemme.

BRØDRISTEREN MINI

som Brugsen har ført i en grøn farve, kan nu også fås i farverne blå og orange til samme pris kr. 23,50.

Mini er 27 cm lang og 18 cm bred, men udformningen gør det muligt at have fire stykker brød „over“ samtidig, og varmen fordeles jævnt over hele ristefladen. Under varmetrådene er der en krummebakke, der nemt kan trækkes ud; og brødristeren er behagelig fri for skarpe kanter og hjørner og derfor nem at gøre ren.

Også krydderboller og minutbrød klærer Miniristeren nemt, og kan man lide varmt wienerbrød, er det kun et øjeblik sag at lune det på denne rister.

Det isolerende håndtag i den modsatte side af ledningsstikket gør det nemt at flytte den varme rister uden at brænde fingrene. Risten står på fire lave ben af kunststof, der skåner bordpladen mod ridser og påvirkning af varme. Tilslutning til 220 volt, jævn- eller vekselstrøm, sker med en almindelig strygejernsledning.

To nye supermarkeder på Sjælland

OPFØRELSEN af bygninger til supermarkeder er nu besluttet i to sjællandske lokalcentre, nemlig i *Hårlev* (ved Køge) og i *Hvalsø* (mellem Roskilde og Holbæk). Hvalsø-brugsen får et supermarked, der med 674 kv.-meter bliver godt og vel dobbelt så stort som det, brugsen i Hårlev vil få. Efter at beslutningen om byggeriet nu er truffet, går der cirka halvandet år, før dørene til de to nye brugsforeningsbutikker kan slås op for forbrugerne.

Brugsforenings-jubilæer:

75 år: *Vordingborg brugsforening*, 2. oktober.

50 år: *Hjortekær brugsforening*, 1. oktober.

Vraaby brugsforening, 1. okt.

Ny leder i Skalborg

KONTORCHEF *Vagn Sørensen*, FDBs konsulenttjeneste, vil 1. maj næste år overtage ledelsen af FDBs centralafdeling i Skalborg ved Alborg, hvorfra nordjyske brugsforeninger forsynes. Den hidtidige leder af Skalborgafdelingen, forretningsfører *K. Espersen*, HD, trækker sig samtidig tilbage ved aidersgrænsens indtræden.

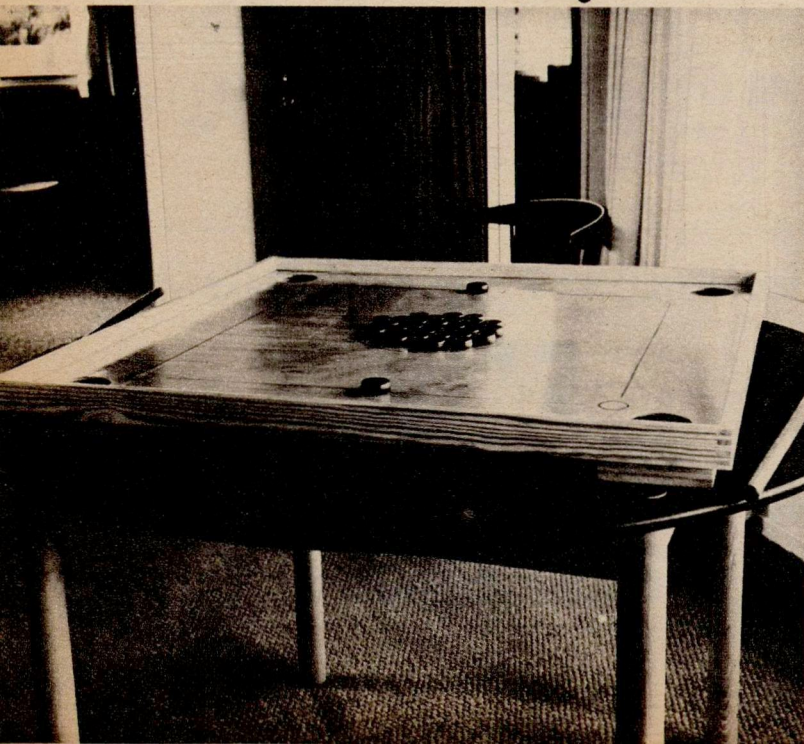
BOBSPIL

IKKE blot om sommeren, men hele året igennem, vil Brugsens bobspil beskæftige børnene og deres kammerater. Bobspillet rummer, som andre „eviggrønne“ spil, en udfordring til de spillende, der sætter kravene til præstationen op, og vé den far eller mor, som bliver udfordret til en kamp af børnene, der uforstyret har fået lov til at spille alene nogen tid. Selv om de voksne spillede Bob som børn, vil de opdage, at kun en fornyet, hård træning giver dem nogen chance for at klare sig hæderligt.

Bobspillet er solidt udført med hjørnehullerne boret ud i træklodser, som gør det muligt som underlag at bruge et bord, der er bredere end de 84 cm bobpladen måler. Pladen er af udsøgt lakeret birke-træsfarvning, som blot skal have lidt talkum en gang imellem for at bevare sin glatte overflade.

Bobspillet koster 67,50 kr. for et komplet sæt: plade, fire køer med nylyndupper og 34 brikker samt spillereglerne for to eller fire deltagere.

◀ Et rundt spisebord er ideelt til dette brug.

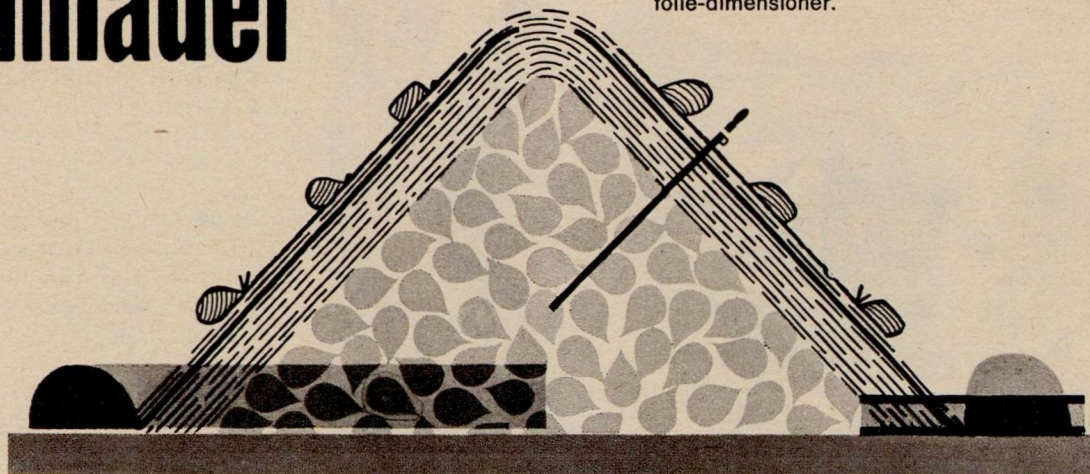

FDB plasticfolie dækker alle områder

Skal De bruge plasticfolie — f. eks. til roe- og kartoffelkuler — til afdækning af jord mellem nytteplanter — til beskyttelse mod stænk ved male- og reparationsarbejder — til »regnsikring« af bygningsmaterialer o. lign? Så er De bedst tjent med **FDB PLASTICFOLIE**!

FDB PLASTICFOLIE leveres i bredder fra 60–600 cm; i tykkelser fra 0,03–0,15 mm; klar og sort; i baner fra 25–300 meter.

FDB PLASTICFOLIE er underkastet løbende kvalitetskontrol; den sikrer Dem, at slagstyrke, rivestyrke og tykkelse opfylder alle krav. Hver enkelt rulle er påført etiket med kvalitetsmærke og folie-dimensioner.

LÆG MÆRKE TIL PRISERNE — HER ER NOGLE EKSEMPLER:

type:	bredde:	tykkelse:	længde:	pris pr. rulle:
FOLIE PÅ RØR TIL MASKINUDLÆGNING (gartneri og landbrugsdyrkning af jordbær, kartofler etc.) klar	120 cm	0,03 mm	300 m	kr. 43.25
FOLIE TIL MANUEL UDLÆGNING sort	120 cm	0,04 mm	50 m	kr. 10.75
FOLIE TIL AFDÆKNING VED REPARATIONSARBEJDER klar	120 cm	0,03 mm	50 m	kr. 7.25
BYGNINGSFOLIE klar	130 cm	0,15 mm	25 m	kr. 19.50
LANDBRUGSFOLIE klar	400 cm	0,03 mm	50 m	kr. 23.00
klar	400 cm	0,04 mm	50 m	kr. 30.75
LANDBRUGSPRESENNINGER klar	4×6 m	0,07 mm		kr. 8.75

BRUGSEN

OG GROVVAREFORENINGERNE

A woman with dark hair tied in a bun with a pink bow is sitting in a bathtub, smiling. She is holding a bar of pink soap. Above her, a box of Helst soap is shown, and a large bar of soap is floating in the air. A tilted black box with white text says 'NYHED: DEODORANT-SÆBE'. The background is a solid reddish-brown color.

helst

mild deodorantsæbe
med TCC*

Helst er en helt ny deodorantsæbe, som modvirker og fjerner svedlugt. Helst gi'r en overdådighed af silkefint, duftende skum — og er babymild mod huden. Helst er økonomisk i brug: Bli'r der en lille rest tilbage, sættes den blot fast i fordybningen i det nye stykke Helst sæbe.

helst

holder
morgenbadets friskhed
hele dagen ...

BRUGSEN

Dansk firma har udviklet en revolutionerende teknik, som vil gøre det muligt at fremstille kunstige hænder, der fungerer næsten lige så godt som naturlige - ja måske vil man en dag udstyre arbejdere med en hemmelig „tredje hånd“

PÅ ET AF Sahlgrenska Sjukhusets laboratorier i Göteborg arbejder en ung pige, som går rundt med to elektroniske mikrokredsløb i kroppen — hvert af dem på størrelse med en lille, brun bønne. De er fremstillet i Danmark, på Edmund Kaisers elektroniske laboratorium i Vanløse i København, i samarbejde med svenske teknikere, og de er led i en revolutionerende ny teknik, som vil kunne forbedre de fleste proteser til mennesker meget væsentligt, ja gøre det muligt at fremstille kunstige lemmer, der er næsten lige så funktionsdygtige som rigtige menneske dele af kød og blod.

„Spørger“ musklerne og sender svaret til en elektromotor i protesen

Det har taget Edmund Kaiser og hans medarbejdere fem år at udvikle den første lille „bønne“, som i virkeligheden er en mikro-radiosender. De første forsøgspersoner har nu haft sådanne mini-apparater indopereret i over et år. De virker som en slags walkie-talkie, der spørger musklerne om deres bevægelsesønsker ved hjælp af en elektrisk strøm, og sender svaret videre med et signal som en FM-sender.

De kunstige lemmer måler disse lydsignaler og omsætter dem til en strøm, der via små elektromotorer får protesen til at virke efter ønske. I stedet for en elektromotor kan også anvendes en kulsyrepatron, som producerer trykluft, der styrer protesen via et ventilsystem. Det er nødvendigt med en kraftkilde — motor eller trykluftcylinder — for hver af protesens funktioner: gribning, drejning, albueleddets bevægelser o. s. v.

Kaisers laboratorium er det første i verden, som har fremstillet en brugbar elektronisk enhed, der anbragt i kroppen fortæller om muskelaktiviteten. Musklerne arbejder ved hjælp af en slags elektriske signaler, der forstørret op lyder som tordenvejr eller geværknitren. Hver eneste lille muskelfiber indeholder nemlig en såkaldt motorisk endeplade, der nøje svarer til tændrøret i en motor. Når „tændrøret“ starter, sker

Mini-radio i kroppen styrer....

DEN FULDKOMNE, KUNSTIGE HÅND

der i løbet af brøkdele af et sekund en kemisk proces, der får musklen til at arbejde, som hjernen befaler. Den reaktion, som mikro-kredsløbet modtager fra musklerne og sender videre til protesens kraftkilder, kaldes biosignaler.

Mikro-kredsløbene kan indopereres i løbet af få minutter, og de arbejder ved hjælp af energi fra en sender udefra. Energien bruges til at forstærke de spændinger, der opstår i musklen, når den arbejder. Kredsløbet indopereres på den muskel, der skal benyttes som styreenhed. Hånden dirigeres for eksempel af muskler i underarmen, så hvis man bruger systemet til en kunstig hånd, skal kredsløbet placeres på underarmsmusklen.

Kredsløbet består af to transistorer, et par spoler samt to guldtråde, hvorigennem de forskellige signaler udsendes. Ved det operative indgreb bliver „bønnen“ placeret lige under huden, og den er fremstillet af et plasticmateriale, som ikke virker frastødende på organismen.

Kan udføre selv de mest indviklede bevægelser

I forbindelse med indkøringen af mikro-kredsløbet samarbejder direktør Kaiser med flere svenske institutioner, som fremstiller nogle af verdens bedste proteser. Sidst har også amerikanerne vist interesse for det nye system, der er fremkommet som et resultat af 25 års dansk forskning inden for det elektron-medicinske område.

– Den videnskabelige side af sagen er inde i slutfasen, og det drejer sig nu om at finde en fabrikant, siger direktør Edmund Kaiser. I første omgang gælder det kunstige hænder, der må siges at være de vigtigste af alle proteser. Gennem den nye metode åbnes der mulighed for at udføre selv de mest indviklede bevægelser med en protese. Det er ikke nok, at en protese blot kan gribe en ting. Den må kunne erstatte de naturlige funktioner fuldt ud.

Nogle af de bedste resultater har sven-

skerne opnået med et system, der arbejder efter samme principper som styrepinden i et fly. Det er den kongelige tekniske højskoles afdeling for flyvemaskine-statik i Stockholm, der arbejder med projektet. Styrepinden er her kun halvanden cm, og anbragt på skulderen dirigerer den protesen ved hjælp af et sindrigt ventilsystem.

500 danskere med kunstige arme eller ben

Det nævnte svenske system benyttes især med succes af en del af de ca. 50 thalidomid-ofre i Sverige. Det er denne medicinske katastrofe, som har aktiviseret alverdens proteseforskere.

Her i Danmark er antallet af thalidomid-ofre dog langt lavere end i Sverige, men mange andre personer, som er lemlæstet ved sygdom eller ulykker, nyder godt af, at thalidomid-katastrofen har sat gang i proteseforskningen. I Sverige viser en undersøgelse, at 7-800 mennesker bruger proteser – kunstige arme, ben etc. – mens tallet i Danmark skønnes at være omkring 500.

For disse mennesker ville en af de avancerede svenske proteser, dirigeret af det danske mikro-kredsløb være en vældig hjælp. Med en sådan protese er det muligt at skrive på maskine – med én finger – eller at fortære et blødkogt æg på traditionel vis.

Der findes i øvrigt en engelsk skrivemaskine for sådanne handicappede. Den virker ved hjælp af pustesignaler. Ved at blæse i forskellig takt ned i et slags pusterør, aktiviseres skrivemaskinen. Det er muligt at skrive halvt så hurtigt som en gennemsnits-kontorist skriver på en normal maskine.

Den tredje hånd

Det menes som sagt kun at være et spørgsmål om tid, før en kunstig hånd vil mestre en hel række af den naturlige hånds funktioner. Og endnu længere ude i fremtiden rummer mikro-kredsløbet fantastiske

muligheder. Måske finder man ud af, at en sådan styremetode også kan hjælpe almindelige mennesker til at dirigere maskiner – de første radiostyrede gravkøer er jo allerede på vej.

Ved at indoperere et mikro-kredsløb i en arbejder vil man kunne forsyne ham med en „hemmelig 3. hånd“. Han vil for eksempel så kunne stoppe og starte en drejebænk uden at tage hænderne fra de andre betjeningshåndtag. Simpelt hen ved at bevæge musklerne på en bestemt måde og så få mikro-kredsløbet til at udsende signaler, der samarbejder med drejebænkens relæer.

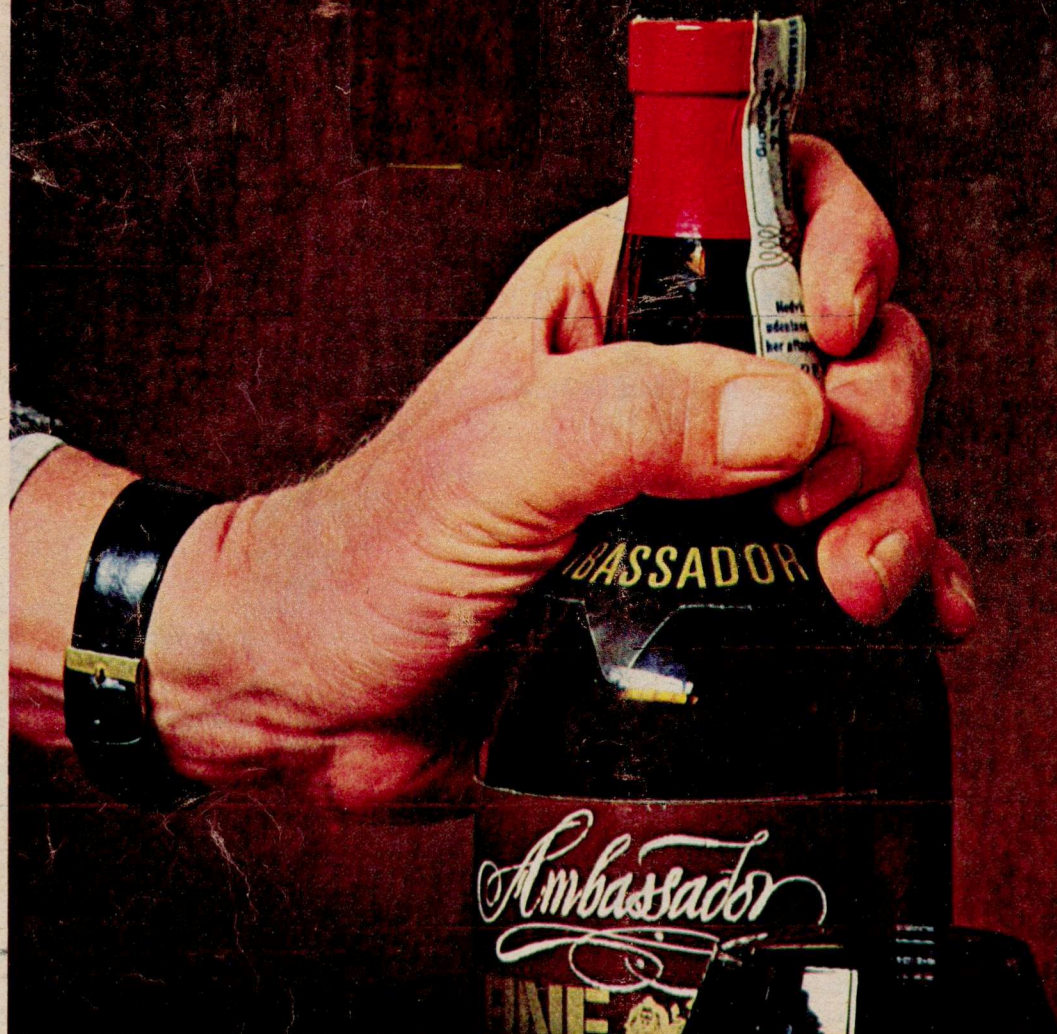
– Dette er dog endnu ren science fiction – men det kan godt vise sig at få praktisk betydning, siger direktør Kaiser. Forskningen er simpelt hen så langt fremme, at det er vanskeligt at udnytte de mange muligheder, fordi vi savner industrielt fremstillede komponenter. Det at lave proteser til mennesker er som at tale et sprog, der mangler glosser...

Styrer rullestolen med hagen

Proteseforskningen er et af de områder, hvor politikerne ikke har været karrige med bevillinger. Der er ofret i millionvis af kroner på at hjælpe for eksempel thalidomid-ofre og polioramte. Således er der konstrueret en rullestol, som en lammet person kan køre og dirigere udelukkende ved hjælp af små bevægelser med hagen. Den hviler i et skålformet styr, og med ganske svage tryk og drejninger er det så muligt at køre og dirigere stolen. Den koster 4-5000 kroner. En standard-håndprotese kan erhverves for 3-4000 kroner, mens en af de nye avancerede modeller koster 10-15.000 kroner. Disse proteser kan være helt naturtro med lakerede negle med mere.

– Det er ikke sikkert, at vi skal lave proteserne helt så naturtro igen, slutter Edmund Kaiser. Der er visse psykologiske spørgsmål at tage hensyn til. En person kan blive ubehageligt overrasket ved at opdage, at det, han troede var en rigtig hånd, er en protese.

Det er altid
Ambassador-tid...

AMBASSADOR
PORTVIN
halvsød, 1/1 fl.

25²⁰

AMBASSADOR
MADEIRA
sød, 1/1 fl.

25²⁰

AMBASSADOR
SHERRY
halvsød, 1/1 fl.

25²⁰

AMBASSADOR
MOUSSELY
halvsød, 1/1 fl.

18⁵⁰

Der er altid en anledning til at glæde Dem selv - og Deres gæster - med et glas Ambassador Portvin, Sherry, Madeira eller den mousserende Ambassador.. som en festlig optakt til en god middag, en hygge-drink ved TV-tid - eller når De trænger til at ha' det rart og være rigtig god ved Dem selv!

BRUGSEN